

کول سسوه

مجله بیهگ ههفتانه گشتی بیه له لاین
دهزگای روشنهویری (شهفهق) بلاونه کر بیهگ

شهشم کابینهی حکوومهت هه ریم
کوردستان ئه مانه ته گه ی وه رگرد

پیرووزه

شماره (٤٨) تشرین یاکم (٢٧٠٨-٢٧٠٩) کوردی (٢٠٠٩) میلادی

شفاق
www.shafaaq.com

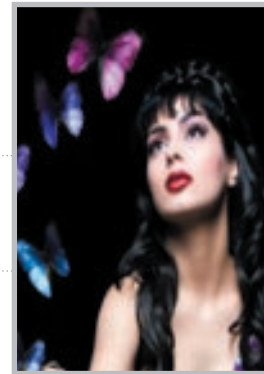
RADIO
SHAFQA
BAGHDAD FM 102

کورد له وه رانوه ریه کگرتن لایه نه ییل رکابه ر
یه ک لیستی خاستره له یه ک هه ئویستی ئه را کورد
که ی زولم و زوور له بان کورده ییل فه یلی لاوریه یگ؟

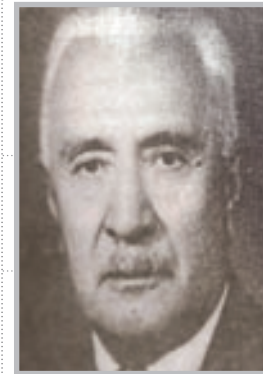
جاریکترمللت کورد و سەرکردایه‌تی ئی مللت گه‌ورا باوه‌ر بته‌و خوه‌ی وه‌پرووسه‌ی دیموکراسی و ده‌سواده‌س کردن ده‌سلات وه شیوه‌ی ناشیانه‌وه‌مللت عیراق و ولاته‌یل ناوچه‌گه و جه‌هان سابت کرد؛ وه‌ختیک له‌دانیشتیگ ئارام وک‌ه‌ش و هه‌وایگ پر له‌خوه‌شه‌ویستی و ئومید و وه‌ ناماده‌بوین سه‌رۆک هه‌ریم و سه‌رۆک و وه‌زیره‌یل کابینه‌ی په‌نجم و شه‌خسه‌ته‌یل سیاسی کوردستان و نوینه‌ره‌یل سیاسی چه‌ندین ولات جه‌هان؛ پرله‌مان کوردستان ده‌نگ متمان‌ه‌ی خوه‌ی دا کابینه‌ی شه‌شم وه سه‌رۆکایه‌تی دک‌تۆر به‌رهم ئه‌حمده‌ سالح و هاوکاره‌یلی له‌حکومه‌ت تازه؛ بی گومان ئایم تویه‌نی له‌دو گووشه‌وه‌بنوورپه‌گه‌ئی رویداگ گرنگ و پر بایه‌خه؛ له‌گووشه‌یگه‌وه‌بنوورپه‌گه‌ده‌سکه‌فته‌یل کابینه‌ی په‌نجم وه سه‌رۆکایه‌تی ریزدار تیچیرقان بارزانی و هاوکاره‌یلی ک له‌ی جوار سال گوزه‌یسته‌خمه‌ته‌یل گه‌ورایگ وه هه‌ریم کوردستان و عیراق و ناوچه‌گه‌کردگه؛ به‌لی ئی حکومه‌ته‌له‌ی جوار ساله‌ئه‌وه‌قه‌ره‌کاره‌یل ئاوه‌دانی و خزمه‌تگوزاری له‌ شاره‌یل و ئاویه‌یل هه‌ریم کوردستان و ته‌نانه‌ت له‌ شاره‌یل و ئاویه‌یل ناوچه‌یل کوردنشین ده‌یشت هه‌ریم و له‌وانه‌یش گه‌ورتر به‌رهم هاوردن نه‌فت له‌چاله‌یل هه‌ریم کوردستان وکل کردنی ئه‌را بازاره‌یل جه‌هانی وه خاتر زینگه‌وکردن ئابووری عیراق؛ ک سه‌رحه‌م ئی کاره‌یله‌یه‌سه‌مایه‌ی سه‌رسیرمان سیاسه‌ته‌داره‌یل و ئابووری ناسه‌یل ناوخوه‌یی و ناوچه‌یی و ته‌نانه‌ت جه‌هانی؛ له‌ بار دبلۆماسیسی کابینه‌ی په‌نجم تویه‌نسته‌گه‌بازنه‌ی گه‌ورایگ و تووره‌یل وه‌رولاویگ له‌په‌نوه‌ندی دبلۆماسی له‌ ناست ناوچه‌گه‌وجه‌هان به‌رفه‌رار بکه‌یگ و واز بوین ١٦ نوینه‌رایه‌تی ولاته‌یل جه‌هان له‌هه‌ولێر شایه‌ت خاسیگه‌ئه‌را ئی قسه‌مانه؛ وه شیوه‌ی گشتی ئه‌گه‌ر بنوورپه‌کارنامه‌ی جوار ساله‌ی حکومه‌ته‌گه‌ی کاک تیچیرقان دوینیم له‌گشت کار و ئه‌رکه‌گانی نهره‌ی ئه‌متیاز بردگه‌و یه‌یش جی خوه‌شالی و مایه‌ی سه‌ره‌زیه‌ئه‌را هه‌ر کوردیگ له‌ هه‌ر شوینیگ له‌جه‌هان و بایه‌د گشتمان ده‌سخوه‌شی له‌ی کابینه‌بکه‌یم ئه‌را ئی سه‌رکه‌فته‌یل گه‌ورا؛ ئه‌گه‌ر بنوورپه‌گووشه‌یتر پرووسه‌گه‌دوینیم سیاسه‌ته‌داریک وه توانا و ئابووری ناسیگ زیه‌ک و دبلۆماسیسیگ خاوه‌ن ئه‌زموون وه‌ل ژماره‌یگ له‌شه‌خسه‌ته‌یل په‌سپۆر له‌بواره‌یل جووره‌جوور په‌رحه‌م کابینه‌ی شه‌شم گردنه‌سه‌ده‌س و وه بی گومان مه‌ردم هه‌ریم کوردستان و مللت کوردمان له‌ هه‌ر جوار پارچه‌ی کوردستان وه چه‌و ئومید نوورنه‌حکومه‌ت تازه‌وئاره‌زووی سه‌رکه‌فتن و سه‌ره‌زی له‌کاره‌گانی ئه‌رای که‌ن و کاک به‌رهم و هاوکاره‌ییلیسی بایه‌د بزائن و بی گومان زانن ک ئه‌رک قورس و نیشتمانیک که‌فته‌سه‌بان شانیان و بایه‌د تا ئه‌وره‌گ وه بیان کریه‌ی شو و یه‌نه‌ده‌م رووز ئه‌را خزمه‌ت کردن وه‌ی ملله‌ته‌ک نزیکه‌ی سه‌ده‌یگه‌ها له‌ ژیر چه‌بووک بیگانه‌یل و شایان خزمه‌ت کردنه‌.

سەر نويسەر

45

دویه‌ته‌گورانی چه‌ر ده‌نگ خوه‌ش
کورد هانی له‌شارسته‌ی کوردستان
خوه‌ره‌لات له‌دانگ بویه‌.....

36

ره‌فییق حلمی که‌سایه‌تی
رووشنه‌ویری و سیاسی ناودار کورد
و نویسه‌ر و رووشنه‌ویر.....

16

جویر نه‌وه‌ک نویشن مووه‌یگ
به‌سه‌ئه‌را راوناین تیهریکی، نه
ژیان ملله‌ته‌یل.....

سەر نويسەر

عه‌لی حسین فه‌یلی

به‌رئوه‌به‌ر نویسانن

ماجد سویره‌میری

ده‌سته‌ی نویسه‌ره‌یل

جه‌مال ئه‌رکوازی

ئاراس جواد

سارا عه‌لی

نسرین میرزا

ئارام حه‌سه‌ن

ئاماده‌کردن هونه‌ری

له‌یس عیسا ئیبراهیم

Tel:

07901373702

7403411

8836604

gullsoo@shafaaq.com

نرخ ١٠٠٠ دینار

- ٦ کورد هه‌وه‌جه وه یه‌ک‌رزی و جه‌مه‌نگی دیریگ
- ٨ هه‌ق چاره‌نویس له‌ باشوور سوودان و هه‌ریم کوردستان
- ١٤ تورکمان و هه‌لوژاردن ئاینده‌ی عیراق
- ٢٠ ژینگه‌یگ له‌ گه‌ناته‌کاری پيشوازی که‌یگ
- ٣٣ خوه‌ر هه‌لاتناسی نه‌ک رووژه‌ه‌لاتناسی
- ٤٦ هه‌وه‌جه وه شوورپشیک کلتووری دیریگ

خاوه‌ن ئه‌متیاز دزگای رووشنه‌ویری و راگه‌یانندی کوردی فه‌یلی(شهفهق)

هه‌لوژاردنه‌یل قانونی سییم له عیراق چوین ئانجام کریگ؟

سه‌باج قه‌دووری

ته‌نیا چهن مانگ مه‌نکه‌تا وه‌خت هه‌لوژاردنه‌یل قانونیگ بپارده‌لینمی دویم مانگ کانوون دویم سال ئاینده‌له‌عیراق ئه‌نجام بگریگ. ئه‌ی هه‌لوژاردنه‌یله‌له‌ شوون هه‌فت سال له‌رمیان ده‌سلات دیکتاتوری به‌عس ئه‌نجام کریگ و بایه‌د سروشت ئه‌ی هه‌لوژاردنه‌یله‌وه‌ل هه‌لوژاردنه‌یل گۆزه‌شته‌جیاوازی داشوود ئه‌وه‌بیش وه‌خاتر ئه‌و گوپرانکاره‌یل که‌ورا ک له‌بارووه‌زع سیاسی و ئابووری و کوومه‌لایه‌تی له‌عیراق له‌ی درێژی ئه‌ی ماوه‌وه‌ده‌س هاتگه. یه‌کم له‌لایهن سیاسی‌وه‌یه‌ک رزیه‌یل حزبیگ له‌ ناوئی زیاتر فراکسیون یا کوتله‌یل سیاسیگ نه‌خش یا دور سه‌ره‌کی له‌پروژه‌سی سیاسی دیرن وه‌ده‌س هاتگه‌جوور دامه‌زرانن ئتلاف تازه‌یگ وه‌ناو ئتلاف عیراقی نیشتمانی وه‌ئامانج به‌شداری له‌هه‌لوژاردنه‌یل ئاینده‌و ده‌رچکن حزب ده‌عه‌وه‌سه‌روکایه‌تی نوری مالکی له‌ی ئتلافه‌و به‌شداری وه‌لیست جیاگانیک وه‌ناو ئتلاف ده‌ولت قانون له‌هه‌لوژاردنه‌یل ئاینده‌، وه‌لی له‌ باوه‌ت جبهه‌ی ته‌وافق نا‌کووکیه‌یلیگ له‌ ناوئی سه‌ره‌کرده‌یلی له‌ باوه‌ت به‌شوه‌ کردن ده‌سلاتداری له‌ ناوئا وجود دیریگ وه‌لی لیست عیراقیه‌وه‌سه‌روکایه‌تی ئه‌یاد عه‌لاوی هه‌میش تویش ناسه‌قامگیری و شیواشیوی هات و بیریگ له‌سه‌ره‌کرده‌یل سیاسی ده‌س له‌کار کیشان، وه‌لی له‌باوه‌ت هاوپیهمانی کوردستان، هه‌لوژاردنه‌یل ئه‌ی دوياخه‌له‌هه‌ریم کوردستان نه‌تیجه‌یل جیاوازیگ وه‌ل هه‌لوژاردنه‌یل گوزه‌بسته‌له‌ شوونی بوی

ئه‌وه‌بیش له‌ریگی سه‌ره‌لگرتن لیسته‌یل رکا به‌ر یا موفاس تره‌ک ک کاریگری و نه‌خش سیاسیگ له‌بان ئالشته‌و کردن ریگی سیاسی نه‌له‌هه‌ریم، به‌لگه‌م له‌گشت لای عیراق دیرن. و ئه‌ی لیسته‌یله‌توان وه‌شیوه‌ی سه‌روه‌خزیک له‌هه‌لوژاردنه‌یل ئاینده‌له‌عیراق به‌شداری بکه‌ن. هه‌میش لایه‌نه‌یل سیاسی تره‌کیش له‌پروژه‌سی یا عه‌مه‌لیه‌ی سیاسی ولات تویش گوپرانکاره‌یل فره‌یگ هاتنه. له‌لایگه‌تره‌و په‌یوه‌ندیه‌یل عیراق وه‌ل ولاته‌یل هاوسا وه‌تایه‌ت سووریا و ولاته‌یل خه‌لیج و سه‌وده‌و ئیران و توْرکیا ناسه‌قامکرته‌ک بویه‌سه‌بایس وه‌دی هاتن کیشه‌یل که‌ورایگ وه‌تایه‌ت له‌ باوه‌ت خاسه‌و کردن بارووه‌زع ئه‌منی و ئابووری. هه‌میش ریکه‌فتن ئه‌منیگ وه‌ل ئه‌مریکا ئمزا گریا وه‌لی جاری چه‌وه‌ری جبهه‌ی ته‌وافق کردن رابرسین جه‌ماوه‌ری که‌یگ و پیشینی کریه‌یگ ک ئه‌ی رابرسینه‌وه‌ل هه‌لوژاردنه‌یل په‌رله‌مانی ئاینده‌له‌عیراق ئه‌نجام بگریگ. دویم عیراق له‌ی وه‌خمانه‌هاله‌بارووه‌زع ئابووری فره‌سه‌ختیگ، ئه‌وه‌بیش وه‌خاتر ناوه‌انی سه‌رمایه‌گوزاری له‌گشت که‌رت یا قتاعه‌یل ئابووری ک نه‌تیجه‌ی ناسه‌قامگیری بارووه‌زع ئه‌منی و ناوه‌انی سه‌رچاوه‌یل دارایی و دیاری نه‌کردن ستراتیجی ئاشکرایگ ئه‌را پرووه‌سی که‌شه‌داین ئابووری و کوومه‌لایه‌تی و رمیان ژیرخانه‌یل ئابووری و په‌خشوه‌ بوین دیارده‌ی که‌نا‌ته‌کاری دارایی و ئیداری له‌گشت ئاست یا مستواه‌یل و کیشه‌یل ئابووری تره‌ک له‌ولت

ک له‌بان بارووه‌زع گشتی کاریگری ناس. سییم: وه‌لی له‌لایهن کوومه‌لایه‌تیوه‌، ئاشکراس ک ژیرخان کوومه‌لایه‌تی له‌عیراق ک تایه‌ته‌وه‌گشت پیکه‌ته‌یلی شیواسی ئه‌وه‌بیش وه‌خاتر درێژه‌یا کردن وه‌هویره‌یل شوینی و تایی و دینی و نه‌ته‌ویاتی توْندره‌وانه‌و ده‌س وه‌پی کردن جه‌نیگ ئه‌را گرتنه‌ده‌س ده‌سلات و زیاتره‌و کردن ده‌سچوین یا نفوز و به‌شوه‌ کردن عیراق و دزین دارایه‌یل گشتی و په‌خشوه‌ کردن هویره‌یل دويا که‌فتن و ناعه‌قلانه‌یگ وه‌ناو دین. هه‌میش وه‌خاتر سه‌قام نه‌گرتن حالت ئه‌منی له‌عیراق ناتوانیک له‌زمان کردن ئه‌من و چاودیری له‌هاوولایه‌یل وه‌دی هات و سه‌دان هه‌زار خیزان عیراقی ناچاره‌و بوین ولاتیان بیلنه‌جی و وه‌ره‌و ولاته‌یل هاوسا و ئوْرپی کوچ بکه‌ن ئه‌وه‌بیش وه‌خاتر په‌یا کردن شوون نیشه‌جا بوین ئه‌منیگ و دویری گرتن له‌تیرۆر....

به‌لی ئیمنه‌له‌ی روژه‌هایمنه‌وه‌راوه‌ر ئه‌ی راسیه‌یله‌ک ده‌نگه‌ر عیراقی بایه‌د وه‌هویر و باوه‌ر به‌رز خوه‌ی له‌گرنکی یا ئه‌هه‌میته‌ ئه‌ی هه‌لوژاردنه‌یله‌ئانگاداری په‌یا بکه‌یگ و بزانیگ ک درێژه‌په‌یا کردن ئه‌ی حاله‌ته‌له‌ولت چ خه‌ته‌ریگ ئه‌را بان ئاینده‌ی پیشکه‌فتن سیاسی و ئابووری و کوومه‌لایه‌تی له‌عیراق تازه‌دیریگ. نیازه‌یل په‌گه‌ستن به‌رنامه‌یل هه‌لوژاردنی ته‌یار چه‌په‌وه‌ی دیموکراتی نیشتمانی له‌ی قوناغ یا مه‌رحله‌وه‌ی جووره‌س:

- 1- بایه‌د له‌بان به‌هوا یا ئه‌ساس نیشتمانی و سه‌روه‌ری عیراق بوود نه‌گ له‌بان به‌هوا بئایه‌تی و دینی و نه‌ته‌ویاتی توْندره‌وانه.
 - 2- ئیمانداشتن وه‌دامه‌زرانن ولاتیگ پیشکه‌فتگ و مه‌ده‌نی ک وه‌گوره‌ی باوه‌ره‌یل ژبیری کار که‌یگ و قانون و دادوه‌ری و حقوق هاوولاتی له‌تی زامن کریاس.
 - 3- وه‌کار بردن هویر جیاو کردن دین له‌ده‌ولت و جیاو کردن هه‌ر سی ده‌سلاتداری داد و قانوندانان و جبهه‌جی کردن و هه‌میش ده‌سلات چوارم په‌عنی راکه‌یاندن و دویره‌و که‌فتن له‌باوه‌ره‌یل و کاره‌یل دیکتاتورانه‌ئه‌را چاره‌سه‌ر کردن باوه‌ته‌یل عیراق.
 - 4- وه‌کار بردن دارایه‌یل ئابووری و ئسانی ولات ئه‌را خزمه‌تکردن وه‌پرووه‌سی سه‌رله‌نو و ئاوه‌دانی ئابووری ولات و که‌شه‌داینی ئه‌وه‌بیش له‌ریگی به‌رنامه‌یل رووشن و ستراتیجی راسه‌قینه‌ئه‌را که‌شه‌داین ئابووری و کوومه‌لایه‌تی وه‌ردوام.
- وه‌ی خاتره‌ده‌نگه‌ر عیراقی له‌ وه‌ختیگ وه‌ره‌و سه‌ندوقه‌یل دهن داین چود بایه‌د مه‌سئولیه‌ت خوه‌ی له‌وه‌راوه‌ر ملله‌ت و نیشتمانی جبهه‌جی بکه‌یگ و ده‌نگ بیه‌یکه‌لیسته‌یلیگ ئیمان دیریگ ک ئه‌ی به‌رژه‌وه‌ندیه‌یله‌دیرن.

کورد له‌وه‌رانوه‌ر په‌گرتن لایه‌نه‌یل رکا به‌ر

شوکر سلیمان

رووژ له‌ دويای رووژ ئیمه له‌ هه‌لوژاردن په‌رله‌مان عیراق نزیکه‌و بویم، وه‌ل هه‌ر نزیکه‌و بوینیگیش ده‌نگ په‌گرتن و گرده‌و بوین قه‌وارده‌یل سیاسی عه‌ره‌بی شیعه و سونی ژنه‌فیم، خود ناماده‌کردن لیسته‌یل باشوور و ناویراس عیراق له‌ هه‌ردوگ هه‌لوژاردنه‌گی گوزه‌بیشته‌ گه‌رموگور تر دوینرپه‌یگ و شیوه‌ی وه‌ ناو کار هاتن سیاسی له‌ لایهن هه‌ردوگ بال عه‌ره‌بی وه‌ شیعه و سونپه‌وه‌ ره‌سیسه‌ راده‌یگ ک نه‌ک هه‌ر وه‌ ئه‌وه‌ نه‌وسیه‌یگ، به‌لکوو ولاته‌یل هاوپیهمان لیست و ریکه‌یاگیله‌یل سیاسی ناو ئه‌و لیسته‌یله‌ بانه‌ قسه و گه‌توگوو راسه‌وخۆ وه‌ل ئه‌و لایه‌نه‌یله‌ ئه‌نجام بیهن. ک ئی جاره وه‌ج شیوازیگ و چ هاوپیهمانیگ بانه‌ناو هه‌لوژاردنه‌وه‌، په‌یش دیاره وه‌لای ئه‌و ولاته‌یله‌ وه‌ ئاینده‌ی عیراق گرنگ یا موهمه وه‌ تایه‌ت ئیران و سه‌وده‌ی عه‌ره‌بی، هه‌ر په‌یش له‌یوا کردگه ئیران وه‌ ره‌سمی بانگه‌واز قه‌وارده‌یل سیاسی شیعه بکه‌یگ ک له‌ ژیر چه‌تر په‌ک لیستی گرده‌و بوون، وه‌ په‌ک لیست به‌شداری له‌و هه‌لوژاردنه‌ بکه‌ن، له‌ هه‌مان وه‌خت ولات سه‌وده‌یش داوا له‌ سونیه‌یل کردگه ئه‌وانیش وه‌ په‌ک لیست داوه‌زن. دیاره‌وه‌لای ئه‌وانه وه‌ ئی هه‌لوژاردنه‌ هه‌لوژاردنیگ چاره‌نوویسه‌ساز، بیگومان ئی هه‌لوژاردنه‌ فره‌ چشت له‌ عیراق په‌کلاوه‌ که‌یگ، وه‌ تایه‌ت مه‌سه‌له‌ی ریکه‌فتن سیاسی و ته‌وافق خه‌یگه‌ و مرده‌م قه‌یریگ ئه‌گه‌ر چاره‌نوویسه‌ساز، ک عیراق دويای هه‌لوژاردن سال 2010 هه‌مان عیراق و ریکه‌فتن سال 2005 له‌لی نیه‌که‌ فیه‌گه‌وه‌، په‌یش ئه‌را لیست و قه‌واره‌یل بویچگ مه‌ترسی گه‌ورایگه‌ ک ئه‌وان ئی جاره بایه‌سه‌ وه‌ نه‌خشوه‌ شیوه‌یگ مه‌حکه‌مه وه‌ بانه‌ ناو ئه‌و هه‌لوژاردنه‌ و فره‌یش وه‌ خاسی هویر له‌ چاره‌نویس و ئاینده‌ی خوه‌یان بکه‌ن وه‌نا له‌وه‌ مرده‌م لیسته‌یل گه‌ورای شیعه و سونی بوونه‌خوله‌کوو، ئمجا ئاینده‌ی خاسیگیش چه‌وه‌ریان نیه‌که‌یگ، له‌وه‌ر ئه‌وه‌ هه‌لوژاردن ئی جار عیراقه‌ ته‌رازوی هیز ئالشت که‌یگ و قه‌یریگ مه‌سه‌له‌ی ده‌ستووریش خه‌یگه‌ و مرده‌م گویریان و گویریانکاریه‌وه‌. هه‌ر له‌وه‌ر ئه‌وه‌بیش رووژگار گوزه‌ر که‌یگ و ئیمه له‌ مه‌قه‌ی هه‌لوژاردن سال 2010 نزیکه‌و بویم وه‌بی ئه‌وه‌ ک سیاسه‌تمه‌داره‌یل مه‌یدان سیاسیمان قسه‌یگ له‌و چاره‌نویسه‌ وه‌ بکه‌ن ک ئیمه‌ی کورد دوياخه‌ر له‌ عیراق چه‌وه‌ری که‌یگ، له‌وه‌ر ئه‌وه‌ بووگ له‌یرا پرسیار بکه‌یم و بویشیم: ئه‌گه‌ر ئیمه‌ بریار یا قه‌رار دایمه‌ن وه‌ل عیراقا بمینیمه‌ن وه‌ ئه‌وه‌ بایه‌سه‌ خوه‌مان ئه‌را ئه‌و هه‌لوژاردنه‌ ناماده بکه‌یم، ئه‌گه‌ریش خوه‌مان ئه‌را چشتیگ تر ناماده کردیمه‌ ئه‌وه‌ هه‌م دوپاره هه‌وه‌جه وه‌ خود ناماده‌کردن گرنگ یا موهمتر که‌یم، له‌وه‌ر ئه‌وه‌ بووگ کورد له‌ عیراق وه‌ هه‌ردوگ شیوه‌گه‌ بنوورپه‌یگه‌ ئاینده‌وه‌.

ههق چاره نویس له باشوور سوودان و ههریم کوردستان

ههق چاره نویس وهك یه کیگ له ههقهیل بنه رتهی ئاده میزاد له زوورم به لگه نامه و رهسانن یا ئهلامهیل ههق ئاده میزاد دگان وه پیا نریاگه. له ماددهی دویم دهستور نه ته وهیل یه کگرتگ ههق گشت ملله تیگ له دیاریکردن چاره نویس چه سپیاگه. مهسه لهی ههق خود چاره نویسان له ژیر رووشنایی به لگه نامهیل ههق ئاده میزاد و کارت نه ته وهیل یه کگرتگ بویه سه ریگهی ئازادی و، وه دهوله تبوین دهیه ها نه ته وهی ژیرده سه و بی دهوله ت.

ماددهی (219)ی دهستور سوودانی، ههق ئه وهه بیان دریاگهک له کووتایی سال (2011) ههق چاره نویس خوه یان دیاری بکن. ئمجا لهیرا له ژیر رووشنایی ئه وه لوئیس قهزافیه بووگ جوواو ئه وه گشت دهنگهیل نه یاره به یمنه وهك له دژ ماددهی (7) پروژده دهستور ههریم کوردستان قسه گردنه و قسه کهن. لهو مادده هاتگه و ئویشیک : مللهت کوردستان عیراق ههق دیاریکردن چاره نویس خوهی دیریگ و، وه خواست ئازادانهی خوهی ئه وهه لوژانگهک کوردستان ههریمیک فیدرالی بووگ له چوارچوهی عیراق مادام پابه ند بووگ وه سستم فیدرالی - دیموکراتی، په رله مانی، فره لایه نی و ئه وه دهق یا نهس دهستوریه بویه سه مایه ی ناره زایی شماره ی فره یگ لایه ن عیراقی و عه ره بی و ههریمی و تا راده یگیش ناوده وه له تی.

ئی ماددهی پروژده دهستور ههریم کوردستانه ریک و گونجیاگه وهل خه ته یل سه ره تایی دهستور عیراق ک ئویشیک : پابه نده بوین وه وه دهستوره، مقه به تیکه ره ئه را عیراق به گیتی ئازاد وه مللهت و خاک و سه ره ره گه ی (. ئه یه یجگه بر گه یا فه قه ره ی کووتایی ماددهی (1) دهستوره گه ک ئویشیک : ئه وه دهستوره زمان یه کگرتگی عیراقه. دی ئایا هاودژی ها له کوورا ک له دهستور عیراقیش په به نده بوین وه وه دهستوره بویه سه بنه مای یه کپارچه یی عیراق؟ وه لی دیاره ترس و نیگه رانی فره یگ ههس له لایه ن ئه وانگ ههق چاره نویس وه ره وا نه رانن.

بته وگردن پایه ی ئابووریه وه، وه لی بویه سه قوربانی قیتوی چین و نه ته یه نیک بووگه ئه ندهم نه ته وهیل یه کگرتگ، له ولایشه وه تبیهیل ساله یلگه له لایه ن چینه وه چه وسیه نه وه.

وه تیرۆر ناسین ئه وه مللهت و بیگه ته به لک تان جهخت له جیا وازه بلیان بکن، بویه سه که نالیگ تر سه رکوتکردن ههق دیاریکردن چاره نویس، پلنگه یل تامل له ژیر چه تر تیرۆر گه فته وه ره دم گه وراترین نه عه ره ته ی سربلنکا . کورده یل کوردستان تورکیا تا ئیسه یل باج چگنه ناو خانه ی تیرۆر ده ن. بیجگه ئه یا نه یل کیشیل دریزماوه ی وهك قوبرس و بیوان رووژناوا و دارفور و شوونه یل تر گه فته سه وه ره رحمهت به رزه وه نده ی سیاست ده وه له ته یل. ئمجا له ناو گشت ئه وه به رزه وه نده ی و کیشمه کیشله، شایه ن باسه ک (معه مه ر قه زافی) وهك سه رۆك ده وه له تیگ عه ره بی و سه رۆك ده وه ره ی ئیسه ی یه کیتی ئه فریقیا پشتگیری خوهی ئه را سه ره خوه بی و جیا بوینه وه ی باشوور سوودان نیشاندا، هه رچه نی قه زافی له ده یشت باز نه یا دایره ی دیموکراتیه و خه ریکه پا نه یگه چله مین ساله ی وه رده وه می له ده سلات، وه لی ئه وه خود رزگار کردنه ئه را جهان یه کگرتگ عه ره بی و دروشم یا شعاره یل ته قلیدی هه لوئیس یا مه وقفیک ئه هه مه ته داره و نه وه ک ئه وه یل فره موش بکه یم ک قه زافی زویره یل له بان کیشی کورد هه لوئیس خاس داشته که.

باشوور سوودان وهك ملله تیگ خاوه ن تاییه ته نده ی، وه گوره ی

له سه ده ی (21) و له سال (200) ته یموور خوه ره له ت له ریگه ی راپرسی یا ئستفتایک ئازاده وه بریار وه ده وه له تبوین ئاشکرا کرد. مؤتینیگرو وه هه مان شیوه له سال (2006) له ریگه ی راپرسی یا ئستفتاوه ههق چاره نویس خوه ی دیاریکرد و بویه ئه ندهامیک نه ته وهیل یه کگرتگ. ههریم (کییک) له که نه دا دوچار پیاده ی ههق دیاریکردن چاره نویسی کرد و هه رده وگ جاره گه بریار مه نده وه ی دا وهل ده وه له ت که نه دا ی فیدرالا. بیجگه ئه وانه یل فره ن ئه وه مللهت و نه ته وه یلک ساله یلگه له وه ره خا تر چه وه بریکردن ههق چاره نویس خوه یان قوربانی فره یگ ده ن، وه لی خواست و خوه یلیان بویه سه قوربانی به رزه وه نده ی و کیشمه کیش ناو خوه بی و ههریمی و ناوده وه له تی.

رووسیا وه سه به ب کیشیل خوه ی وهل جو رجا یا پشتگیری ئه پخازیا و ئوسیتیای باشوور که یگ ئه را وه ده وه له تبوین، وه لی ریگه له وه رده م وه ئه ندهامبوین کو سو فو له نه ته وهیل یه کگرتگ، وهل ئه وه یل ههق (چیجان و داغستان و ئیگوشیا) له دیاریکردن چاره نویس وه خه ت فرمز زانیگ .

ولا ته یل یه کگرتگ ئه مریکا دادره س دیموکراتیه، وه لی چاره نویس فلیسته یه یل وه گوره ی په یمانه کردن به رزه وه نده یل ئسرائیل مه زه نه که یگ . هه رچه نی تالیوان چواره هه مین ولا ته له روی

له هه لوژاردنهیل په رله مانی ناینده ته نیا کورد بی پشتیوانه

جواد کازم

له ۱۶ کانون دویم سال تازه هه لوژاردنهیل په رله مان عراق له بارووه زعیگ جیاواز وهل هه لوژاردنهیل گوزه بیشته بهرپا کرهیی نه ویش وه خاتر نه و گوپرانکاریه یله ک له پرووسه ییل سیاسی و نه منی ولات و هاوپه یمانیه ییل تازه ی ناو نی حزب و هیزه سیاسیه گان ناو و دهیشت په رله مان وه دی هاتنه .

ناسیونالسته ییل عه رهب گردویگه خوهی له یهک هه لوهشیا و چهن دین کیان تازه له لی هاته دی وه همیش لیست یاقایمه ی العراقیه له یهک چهکیا و چه ن شه خسیه تیگیان نه یاد عه لوی هیشتنه جی وکفتن وهل هاوپه یمانه ییل گه ورا نه و دس هاوردن پوستیگ له په رله مان و حکومت ناینده، بیجگه نه وانه ییل هه ر کام له و کوتله ییل وهاوپه یمانیه ییل سیاسیه له لایه ن هیزیگ

مهیدان چه ن لایه نیگ تازه زینگه وکریا، وه لی وه شیوه یگ جیاواز و له قالبیگ نیشتمانی له جی مه زه بی وچه ن دین هیز تازه له ی هاوپه یمانی نوو جی خوه یان کردنه و و حزب دعوه ییل وهل چه ن لاینیگتر سیاسی وچه شایر باشوور و ناوچه ییل خوه ر ناوای ولات له رومادی هاوپه یمانی تازه یگ وه ناو ئنتلاف ده ولت قانون دامه زران و چه به ی ته و افقیش ک زوورم هیزه ییل سوننه مه زه و

نه را نموونه ئنتلاف عراقی جارن ک زوورم هیزه ییل مه زه بی شیعه و چه ن شه خسیه تیگ ته کنوکرات کردیاده خوهی ته نیا چه ن مانگ له شوین هه لوژاردنه ییل په رله مانی گوزه بیشته له سهر به شه وکردن ده سلات ناکووی که فته ناو نیان و ته یار سه دری و حزب فه زیله له لی جیاووه بوی و چه ن رووژ له یه وه ریش سهر له نوو هاوپه یمانیه گه وچه جیا بوینه وه ی بریگ له هیزه ییل کویه نه وه هاتنه

ک له قالب حکومت و هه ریم کوردستان هاتگه سه دی له ناو بووه ن و دس که فته ییل ملله ت کوردستان ک بهر رهنج و قوربانی و فداکاری چه ن دین ده یه له خه بات و خوین داینه نه را هه میسه بنه نه زیرخاک، یه ییش له وخته یگه ک بریگ له هیزه ییل کوردستانی وه پیچه وانه ی ته یارگه مه له که ن و له جی نه وگ ته قالا بکه ن ریزه ییل ملله ت وه یزه ییل سیاسی له بان بنه وای بهرزه و هندی بالای ملله ت یه کبخه ن، هاوته ریب وهل بهرزه و هندی ولاته ییل هه ریم ته قالی چالاک وگه رم وگوریگ که ن تا ناکوویکیه ییل قویلتره و بوون و کورد وچه ن لیست بویچگ بویچگ له هه لوژاردنه ییل ۱۶ / ۱ / ۲۰۱۰ به شداری بکه یگ و نه وسا نه و قورسی جارانیه له حکومت و په رله مان عراقی نیه منی و نه گ ته نیا ده سکه فته ییل تازه وده س نیه تیهری به لکم پاراستن ده سکه فته ییل دو ده یه ی گوزه بیشته ییش که فیه گه مه ترسیه و یه ییش زهره د گه ورایگه له کیشه گه مان وه ییل کورد بچو وگه و نه را جوارگوشه ی یه کم.

به س ته نیا نه وه مه نگه بویشیم ک هیزه ییل کوردستانی وخته کولیگ و دهره فته بویچگیگ له ودره میان مه نگه تا سهر له نوو بانه خوه یانا و چه ویگ گریبه نه ناو سیاسه ته یلیان و دوا ره وده یه ک لیست ویه ک هاوپه یمانی له هه لوژاردنه ییل په رله مانی عراق هاو به شی بکه ن و بهرزه و هندی بالای ملله ت و خاک به ش به شه وکریاگ کوردستان له وهرچه و بگرن.

هه ریم ی ناو ده ولته ی پشتیگری کره ی، نه را نموونه ئیران پشتیگری به عزی لایه نه ییل شیعه که یگ نه را نه وگ ناکام یا نه تیجه ی هه لوژاردنه گان له بهرزه و هندی خوهی بووگ و له ولایشه و سعودیه پشتیگری بریگ له لایه نه ییل عه رهب سوننه که یگتا تایی ته رازویه گه وه لای خوه یا بشکنیگه و وه همیش بریگ تریش له ولاته ییل عه رهب نه ته وه په رس عه رهب پشتیگری هیزه ییل شو فینی و پاشمه نه ی رژیم به عس گورو و گورو که ن نه را نه وگ پرووسه دیموکراتی عراق بشیونن و ئی پرووسه ده سلاتیان نه خه یگه خه تر و تورکیایش نه را نه وگ له ی کیرکیه نه مینیگه جی گره و له بان چه ن لایه نیگ تورکمانی له کهرکوک و شاره یلتر که یگ تا له حکومت و په رله مان ناینده ی عراق شوین پایگ داشتووگ و تا نه و رگ وه پی کره یی چوو بخه یگه به ین چه رخ ناو هدانی وگه شه کردن هه ریم کوردستان و ته گره بخه یگه ری چاره سه کردن کیشه ییل ناو نی هه ولیر و به خدا و ته ایبه ت کیشه ی ناوچه ییل داوریگ له هه ریم کوردستان له وانه ییش کهرکوک، وه ی جووره ته نیا کورده ک له ی ململانی ناهاوسه نگه نه گ ته نیا بی پشتیوانه به لکم گشت هیزه ییل هه ریم و ته نانه ت به عزی له هیزه ییل ناو ده ولته ییش وه شوین دهره فته یا فورسه تیگ گه ردن تا نه و نیمچه سه ر و ه خوه ییه

لە باوەت فرە رەگەزی و مەشقکردن دیموکراتیەوه

د. ئەدریس لکرینی

فرە رەگەزی و زوانگەری
و دینی و کلتووری
و دياردەيگ نسانى باو
لە چە ئەها کوومەلگا
دریە یگە قە لەم، وەك
و جووڊ (كورد لە سووریا
و عراق و تورکیا) و
(نۆبیەیل) لە سوودان
و مسر و (تەوارق)
لە مالی و نە یجەر
و (باسك) لە ئسپانیا
و كروات و (سلوڤینیەیل)
لە یوگسلاڤیا و (سیخ
و ئاسامی و تییبواس)
لە هندستان و (بەرپەر
– ئەمازیغ) لە باكور
ئەفریقا و ، وە هەمان
شیوە ئە سوودان و دویرگەیا
جزیرەیل كەناری
و سەردینیا و سەقلیە و
مالتا و ئەندەلوس.

لە ئەفریقا زیاتر لە پەنجە دەوڵەت هالەتی و نزیکی (۲۲۰۰) رەگەز جیاواز لە روی زوان و کلتوورە و هەوێهە کە وێهەن . لە ئاسیا ك زیاتر لە (۳) ملیار ئادەم زیاد گریگە خوێ، زیاتر لە (۲) هەزار رەگەز جیا جیا لە روی زوان و دین و داب و نەرتیە و هەس، لە بان ئاست جەهانی نزیکی (۸) هەزار رەگەز و (۶۷۰۰) زوان هەس. ئەزموون و مەشق مەیدانی ئسپات ئەوە کردنەك تانا و ژبان هاو بەش ئەو رەگەزەیل جیا جیا ك هانەناو یەك کوومەلگا تا رادەى فرە یگ بەسیاسە سروشت ماملە کردن دەسلەت سیاسی و کوومەلایەتیە و لە ئاست ئەو رەگەزەیلە، دویرە و كەفتن لە دادپەرۆری و ئازادی و دیموکراسی هان پیکماتەیل کوومەلایەتی جوورا و جوور دە یگ لە پشت تاییەتە ندیە یلیان خوێیان بشارنە وەو روی لەگێشە و گرفت بکەن، بەیش بووگە مایەى سەر هەلداين دیاردەیل کیشمە کیش و پەشیوی و دەمارگیری (تەصب). بەیش لە وەختیگ پایە ندوین و دەستوور و تازە گەری و پشکەفتن بووگە مایەى بە کۆین نیشتمانی و سەقامگیری و بووگە مایەى ژبان هاو بەش و تیکلای. ئەو ناھەقی و دویر خستەك شایەت وەر انور پیکماتە یگ لە کوومەلگا بەرپەرە بکریک بیگومان بووگە مایەى لە ناو بردن هاوکاری ناو خوێی و هەر شە لە یە کپارچە یی کوومەلگا کەن و بوونە هووکار پە یابوین چە ئەها گرفت کوومەلایەتی و سیاسی، بیجگە ئە وەیش لە لایەن قەیریگ لەو هیزەیل دەرە کە وەك خوێیان کپە و کردنەو کولگرتنە وەشیوە ی پلان خاسیگ کە لک لەلی وەر گریە یگ . ئەگەر قەیریگ لە دەوڵەتە یل وەك (بەلجیکا و فرەنسا) تویە نستوین تا رادەى فرە یگ لە ئیدار کردن فرە یی یا کلتووری و زوانگەری و دین و رەگەزی ناو کوومەلگایەیل خوێیان سەر کەفتن بوون، ئەوە دەوڵەتە یل تر تەقینە وەى کیشمە کیش رەگەزی و دینی وە خوێیانە وە دینە. بەیش لە وەختیگ دەوڵەتە یلیگ تر هەس هەول ئە وە دەن چارە سەریگ ئەرا ئی مەسە لە بویننە وە لە ریکەى قەیریگ ریکە و شوونە وەك کاریگەری و سیمایان لە ناوچە یگە وە ئەرا ناوچە یگ تر جیاوازە، و تاییەت لە سایەى ئەو وەر چەرخیان گورجەك وەر چە دە یەها سال گوزە یشتە ها تگە سە بان مەیدان ناو دەوڵەتیە وە. بیجگە ئە وەیش قەیریگ مەسە لە ناو خو وەك (دیمە کراسی و هەقەیل ئادەم زیاد و پيسوین زینگە و کووچکردن وەرەو دە یشت ك كەفتنە سە ناو بازنەى ئە هەمبە ئەنداین ناو دەوڵەتیە وە. گشت ئی مەسە لە یلە شوون ئە وەك سالیل فرە یگە وە تە و قیگ تون ئە منى دەور دریاوین و، وەل ئە وە یشا فرە جاریش ملچە میاگ قەیریگ ری و شوون تون بوین وە گوررە ی ئە وە ك کاروباریگ سەر وەری یا سیادی ناو خو یین و پە یو ئەندى وە قەیریگ مەسە لە ی هەسیارە وە دیرن ، لە ی دو دە یە ی دویا خرە بوینە سە جیگە ی ئە هەمبەت وە پیدایینىگ گەورای ناو دەوڵەتی ك ئە ویش لە ئەنجام ئەو وەر چەرخیانە یل گەورا ك ها تگە سە بان جەهان.

یەك لیستی خاسترە لە یەك هەلوێستی ئەرا كورد

مانع مەمەد

هەلوێاردنە یل پەرلەمان نایندە ی عراق فرە گرتنگ یا موهم و چارە نوێسیازە و جیاوازە لە هەلوێاردنە یل ۲۰۰۵ لە روی شمارە ی بەشدار بوین و لە یوا دیارە لیست واز پەسەن بکریە یگ وە تاییبەت ئەرا مللەت كورد ك هە وە جە وە یە ککرتگی دیریگ لە ی قوناغە، چوینکە زوورم لایەنە یل سیاسی خوێیان خاس ئامادە کردنە ئەرا ئی پرووسە و پشنگیری دەرە کی دیرن. ئەرا نموونە: لایەن سونی عەرەب وە پشنگیری دەوڵەتە یل عەرەبی هەوڵنە وە دەن لە پەرلەمان نایندە نسە یی خاسیگ وە دەس بارن ئەرا ئە وەك پۆست سەرۆك کۆمار وەر بگرن ك لە ی خوێ یا دەورە و دەس کوردەو بو ی ، چوینکە ئە وان خوێیان وە خاوەن راسە قینە ی عراق زانن و ، وە دریا یی تاریخ دامەزرانن دەوڵەت عراق خاوەن دەسلەت بوین . وەل ئە وە یشا هیزە یل تورکمان عراق ك یەك هەلوێستی بوین حە سویدی وە پیمان نەوریا لە ئەنجام هەلوێاردنە یل ۲۰۰۵ و ئیسە وە پشنگیری و سەرپەرشتی تورکیا وە ستراتیجیە تیگ تازە وە بەشدارى هەلوێاردنە یل نایندە کەن و بەش بەشەو بوین لە ناو هیزە یل گەورا ئەرا زامن کردن شمارە ی فرە یگ لە کورسیە یل پەرلەمان نایندە. لە هەمان وەخت لە ناو هیزە یل شیخە، دو لیست گەورا ها تگە سە ناو مەیدان سیاسیە وەك ئە ویش وە پشنگیری دەرە کی و کۆمار ئسلامی ئیران، بیگومان بەیش لە بەرژ وە ئەندى کورد نیە، چوینکە لە یوا دیارە کورد بووگە سیمیم لیست یا چوارم وە تاییبەت ئەگەر لایەنە یل سیاسی کورد وە فرە لیستی بەشدار بوون لە هەلوێاردنە یل ك بووگە سە بەب لە دەسداين قەیریگ لە کورسیە یل پەرلەمان و لە ئەنجامیش ئەو دەسکەفتە یل ئیسە قەوتیەن و هەلوێستی یا مەوقف کورد کزەو بووگ وەر انور کیشە یل ناو نی هەریم کوردستان و حکوومەت مەرکەزی و کیشە ی کەرکوک و ماددە ی (۱۴۰) ئەو ناوچە یلە کیشمە کیش ها لە بانیان. کورد لە هەلوێاردنە یل ۲۰۰۵ عراق قەوارە ی بتهویگ بو ی و پلە ی دویم هاوردە دەس لە شوون هە قالیبەندى یا ئنتلاف عراقى ئەك وەك نەتە وە یگ دویم ، بەلکوو وەك قەوارە ی دویم لە ریکە ی هەلوێاردن و لە ئەنجامیش لە دەسلەت مەرکەز پۆست گرتنگ یا موهم وەر گرت وەك پۆست سەرۆك کۆمار و جیگر سەرۆك وەزیر و وەزیر خارجیە و جیگر سەرۆك پەرلەمان و شمارە یگ لە پۆستە یل حکوومی و بیجگە قەوارە یگ یە ککرتگ وە ۵۲ کورسی لە ناو پەرلەمان، ئمجا ئیسە ئویشیم یەك لیستی خاسترە وەك یەك هەلوێستی بووگ، چوینکە یەك لیستی گشت دەنگە یلمان گردەو کە یگ .

هه لوژاردن په‌رله‌مان عیراق کهن، نه‌ویش له‌وهر خاتر نه‌وه ک تا له په‌رله‌مان عیراق بتویه‌نن مسۆگهر کورسی ئه‌را خوه‌یان بکه‌ن و تا له‌و ریگه‌وه هه‌ولینگ بیه‌ن و بتویه‌نن جویر پیکهاته‌یگ هه‌ریم خوه‌یان له به‌غدا ئاشنا بکه‌ن.

5- ئه‌وه‌ک جیگه‌ی سه‌رده‌رنه‌ کردنه، نه‌ویش نه‌وین یا کزی هاوپه‌یمانی‌یگ یه‌کگرتگ تورکمانیه له عیراق تا به‌شداری هه‌لوژاردن په‌رله‌مان عیراق بکه‌یگ، وه یه‌یش تورکمان زه‌رد خوه‌یان کهن و نیه‌تویه‌نن گوزارش یا ته‌عبیر راسه‌قینه له پیکهاته‌ی تورکمان بکه‌ن له عیراق، به‌لکوو نه‌وه ک رویده‌یگ پیکهاته‌یگ له به‌شداریکردن تورکمانی له چوارچیوه‌ی هاوپه‌یمانی‌یه‌یل سه‌ره‌کی، چوینکه له‌یوا دیاره‌یه‌کیگ له هووکاره‌یل سه‌ره‌کی ئی ره‌فتار تورکمانه‌ شارنده‌وه‌ی قه‌واره‌ی راسه‌قینه‌یان بووگ ک نه‌تویه‌نن ده‌نگ خواست وه ده‌س بارن ئه‌را زامنکردن کورسی له په‌رله‌مان عیراق، وه یه‌یش ئه‌و راسی دیموگرافیه‌ ئاشکرا بووگ ک چهن سالیکه له‌ریگای میدیا وه هاوولاتی‌یه‌یل وه پی چه‌واشه‌ کردنه ک گواپا شماره‌ی تورکمان له عیراق له ناوینی (2 تا 4) ملیۆن که‌سه.

له‌یرا وه نه‌وه ده‌رکه‌فیگ ک تورکمان نه‌و هاوپه‌یمانیه ک وهل کوردا نه‌نجامی داگه‌ ده‌نگی زولالتره و توینیک وهرگری یا دیفاع له هه‌قه‌یل تورکمان بکه‌یگ، چوینکه هاوکاریکردن وهل نه‌تویه‌یگ زوللیکریگ و دژ ده‌سلات مه‌رکه‌زی زیاتر و نه‌زموون سه‌د ساله‌ی فه‌رمانه‌وه‌ی مه‌رکه‌ز نه‌و راسیه‌ خسته‌ ده‌یشت ک فه‌رکه‌وه‌یر شو‌قینی عه‌ره‌بی له ناوینی خوه‌یان نه‌تویه‌نسته‌ قوناغ مه‌زه‌وی شیعه‌و سونی بوورن و مامله‌ی خاس و ناسایی وهل یه‌کتیا بکه‌ن. ئایا که‌مینه‌ی تورکمان چوین تویه‌نیگ هاوکاری و هاوپه‌یمانی وهل شو‌قینه‌یه‌یلا بکه‌یگ و بتویه‌نیگ زامن هه‌ق نه‌ته‌وه‌یی و کلتوو‌ریه‌یه‌ی بکه‌یگ؟ له‌وهر نه‌وه‌ تورکمان ها له به‌رزه‌وه‌ندی خوه‌ی نه‌گهر وه جوانی هویر له ئاراسته‌یل هاوپه‌یمانی خوه‌ی بکه‌یگ و له‌و راسیه‌ بره‌سیگه‌ وه‌ک فه‌کره‌ی شو‌قینی هه‌ق گوزارشکردن یا ته‌عبیر راسه‌قینه‌ی‌یشی له‌لی زه‌ه‌فت که‌یگ و، وه به‌شیک له نه‌ته‌وه‌ی عه‌ره‌ب ده‌یگیان له‌قه‌له‌م.

بیگومان تورکمانه‌یل نه‌گهر بایگ و بتویه‌نن یا هه‌ول بیه‌ن و هویریگه‌و بکه‌ن له‌واقع و به‌رزه‌وه‌ندی خوه‌یان وله‌هه‌مان وه‌ختیش بتویه‌نن مراجه‌ی هه‌لو‌یست سیاسی خوه‌یان بکه‌ن، نه‌وه دویر نیه ئاراسته‌ی به‌رزه‌وه‌ندی‌یه‌یلان ئالشت بووگ و ریره‌ویگ تر بگریگه‌وه‌ر. وهل نه‌وه‌ی‌شا بایه‌سه‌ نه‌و گویرانکاریه‌یله ک ئیسه له‌ی وه‌خته‌یه‌له له تورکیا دیاره‌و رویدهن له‌وهرچه‌و بگریه‌یگ ک چوین حکوومه‌ت تورکیا خه‌ریک وه‌دیگردن میکانیزم یا ئالیه‌ی ریگه‌ چاره‌یگه‌ له کوردستان باکوور و توایگ سیاسه‌تیگ تر باریگه‌ کار جیاواز له سیاسه‌ته‌یل نه‌وسا و، نه‌وه‌سه‌ خه‌ریکه‌ گام دبلۆماسیه‌ت نه‌یگ و زانیگ ریگه‌ی گه‌توگوو چاره‌سه‌ر خاسیگه‌ ئه‌را به‌شداریکردن نه‌ته‌وه‌ی زوللیکریگ کورد، ئیسه‌ توایک وهل کوردا زیاتر نزیکه‌و بووگ و له هه‌مان وه‌خت دگان وه نه‌وه‌یا بنه‌یگ ک دویره‌و خستن کورد و پاشیلکردن هه‌قه‌یلان له گشت وه‌ختیگ غه‌له‌تیگ تاریخی بویه. ئا ئیسه‌سه‌ مه‌سه‌له‌ی تورکمان و شیوه‌ی به‌شداریکردنیان له هه‌لوژاردنه‌یل ئاینده‌ی په‌رله‌مان عیراق و هه‌ر به‌ش و گروویپیگیان که‌فته‌سه‌ ناو پیکهاته‌و گروویپه‌یل تر عیراقی له‌وهر خاتر وه ده‌سهاوردن و زامنکردن کورسی له په‌رله‌مان.

تورکمان و هه‌لوژاردن ئاینده‌ی عیراق

د. جه‌زا ته‌وه‌یق

له‌وهر خاتر وده‌سه‌هاوردن چهن کورسییگ له په‌رله‌مان ئاینده‌ی عیراق له‌ی هه‌لوژاردنه‌ ک نه‌نجام دریه‌یگ وه گووره‌ی نه‌وه‌ک لیست نوری مالکی زامن وه ده‌سکه‌فتن کورسی په‌رله‌مان ئه‌رایان که‌یگ.

2- داوه‌زین قه‌یریگ تر له تورکمانه‌یل وهل لیست یا قایمه‌ی هاوپه‌یمانی نیشتمانی شیعه‌یا، ک نه‌ویش وه مه‌به‌س قانجازکردن و نه‌فه‌رگرتن له‌زیر سایه‌و هیز نه‌نجوو‌مه‌ن بالای ئسلامی و پارتیه‌یل تر و ده‌سکه‌فتن کورسی مسۆگهر له په‌رله‌مان ئاینده، ئه‌مجا وه‌ی گامیشه‌ تورکمانه‌یل پای خوه‌یان له هه‌ردوگ به‌ره‌یا جه‌به‌ی به‌ته‌و شیعه‌ نه‌ویرینه‌و ئامانجیان وه ده‌سهاوردن کورسی مسۆگهره‌ له په‌رله‌مان له‌زیر سایه‌ی زوو‌رمینه‌ی شیعه‌.

3- نزیکه‌و بوین قه‌یریگ له گروویپه‌یل تورکمان له گروویپه‌یل سونی، ک نه‌ویش له‌وهر خاتر نه‌وه‌ک توان جووریگ له هاوپه‌یمانی‌یتی وه لیانا دروس بکه‌ن، وه‌لی ئی گروویپه‌یله شماره‌یان که‌مه، چوینکه‌ تورکمانه‌یل له‌و راسیه‌ زانن ک لیست عه‌ره‌ب سونی کزن و نیه‌تویه‌نن له ریگه‌یانه‌وه‌ زامن کورسی په‌رله‌مان بکه‌ن.

4- قه‌یریگ له تورکمانه‌یل هه‌ریم کوردستان خوه‌مان ئیسه‌ خه‌ریکن وهل پارت و گروویپه‌یل کوردستانیا هاوپه‌یمانی‌یتی کهن و به‌شداری له

هه‌ر له‌وهر یه‌یش عه‌ره‌ب سونی و عه‌ره‌ب شیعه‌ی عیراقیش به‌شبه‌شه‌و بوین له‌بان چه‌نه‌ها لیست جیاواز و هه‌ر لیستیگیش له لیان مه‌به‌سی نه‌وه‌سه‌ک فره‌ترین پارت یا حزب و گرووپ و که‌سایه‌تی زیاتریگ وه‌ره‌و لای خوه‌ی بکیشیگ له‌وهر خاتر به‌ته‌وکردن پایه‌ی لیسته‌یلان و ده‌سکه‌فتن فره‌ترین ده‌نگ. هه‌ر له‌وهر نه‌وه‌یش نه‌وه‌ک ئیسه له بان شانۆ یا مه‌سه‌رح سیاسی عیراق دیار و ئاشکراس پیکهاته‌یگه‌ له نه‌عه‌ره‌ته‌یگ کیشمه‌کیش و راده‌ی گه‌مه‌ سیاسیگه‌یش پاک و ئاشکراس ک مقه‌یه‌تیکردن به‌رزه‌وه‌ندی‌یه‌یل هاوپه‌یمانه‌ سه‌ره‌که‌یگه‌گانه‌ ک پیکهاته‌ له هاوپه‌یمانی شیعه‌ و کورد و هیزه‌یل عه‌ره‌ب سونی. نه‌وه‌ک له‌یرا هه‌س له‌ی گه‌مه‌ی سیاسییه‌، نه‌ویش گرووپ و پارتیه‌یل تورکمانن ک تا ئیسه‌یش نه‌تویه‌نسته‌ له چوارچیوه‌ی ئی گه‌مه‌ی سیاسییه‌ هه‌لو‌یست یا مه‌وقف خوه‌یان یه‌کلاوه‌ بکه‌ن و جویر لیستیگ جیا به‌شداری هه‌لوژاردن بکه‌ن و ده‌ور راسه‌قینه‌ی خوه‌یان نیشان بیه‌ن. هه‌ر له‌وهر نه‌ویش نه‌و چشته‌ ک ئیسه‌ دوینریه‌یگ پارچه‌ بوین هیز تورکمانه‌ له بان ئی خاله‌یله‌:-

1- داوه‌زین قه‌یریگ له‌پارت و که‌سایه‌تی‌یه‌یل تورکمان وهل لیست ده‌وله‌ت قانونا ک سه‌ر وه‌نوری مالکی سه‌رۆک وه‌زیره‌یله‌ ک نه‌ویش

گشت پارت و گرووپ
و هاوپه‌یمان و پیکهاته‌ی
ملله‌ته‌یل عیراق ئیسه‌ خه‌ریک
هه‌ولداین و پیکه‌اوردن
لیست و هاوپه‌یمانی
تازهن تا بتویه‌نن هه‌ر له
ئیسه‌وه‌خوه‌یان ناماده‌بکه‌ن
ئه‌را هه‌لوژاردن ئاینده‌ی
په‌رله‌مان عیراق

فارس نه‌وړولی

جویر نه‌وه ك نويشن مووميگ به‌سه‌نهره
راوناین تیه‌ریکی، له ژيان ملله‌ته‌یل
چه‌وسیاگ و سته‌مدیده‌نهره کووتاییه‌اوردن
وهو تیه‌ریکی و سته‌م سیاسی و کوومه‌لایه‌تی
و نابوو‌ریه‌که‌سه‌یلیگ ده‌رکه‌فن نه‌ره
چاره‌سه‌رکردن و کووتایی هاوردن وهو
قوناعه‌یل تیه‌ریک و پر له ناخو‌شه‌یه،
نه‌ویش له ریگه‌ی خه‌بان‌کردنیگ بی وچان و
رابه‌رایه‌تیگ روحیه‌وه.

فرهن نه‌وه ملله‌ته‌یله‌ک سهر‌کرده‌یگ بویه‌سه‌خو‌مراکیگ روحی و فکری نه‌رایان و نه‌ره خه‌بات رزگار‌یخو‌ازی نه‌وه نه‌توه‌بو‌یوه‌سه‌نیشانه‌یگ گشتی و ده‌سکه‌فتیگ معنه‌وی گشتی. کورد یه‌کیگه له‌وه ملله‌ته‌یله‌ک وه در‌یژی‌ی تاریخ چه‌وسیا‌سه‌وه و جیا‌وا‌تر له ملله‌ته‌یل تر نه‌ره چه‌نه‌ها پارچه‌ به‌شه‌شیه‌وه کردنه. نه‌مجا له‌په‌را وه نه‌خو‌شه‌ییل سیاسی و کوومه‌لایه‌تی ریشگ کووتاک‌گه و سهره‌لداگه، دی کورد چه‌نیگ هه‌وه‌جه وه خه‌بات رزگار‌یخو‌ازی داشتگه نه‌وه‌نیش هه‌وه‌جه وه که‌سیگ داشتگه سایکول‌ژی‌ی تاک کورد وه یه‌که‌وه گریه‌ به‌یگ له گشت پارچه‌یل نه‌ره نه‌وه ک هس

بارزانی نه‌هر... نیشانه‌ی یه‌کده‌نگی و یه‌کره‌نگی

هه‌سوکه‌فت و ره‌فتار جوان
و په‌سه‌نی له گشت روییگه‌وه له
ناو حکومت کوردستان و هیز
پیشه‌مرگه له‌یوا کرد بارزانی
جیا‌وا‌ز له سهر‌کرده‌یل تر نه‌وه
وه‌خته ته‌ماشای بکریه‌یگ، دی
له‌په‌را وه نه‌وه مه‌رز ده‌سکرده‌شکان
ک له ناو‌نی کورده‌یل وه بی خواست
خو‌ه‌یان نه‌خه‌شکیش کریاویگ
و بویگه‌وه‌ر به‌سیگ گه‌ورای ماددی
و ده‌روینی

وه نازار و نار‌ه‌حه‌ته‌ییل یه‌کتری بکه‌ن ک مه‌به‌سمان که‌سیگه وه‌ک بارزانی ک چوین بویه مه‌رجه‌عیگ روحی شوور‌شکاری له کوردستان.

له وه‌خت دامه‌زرانن کو‌مار کوردستان له مه‌هاباد بارزانی وه هس‌کردنی وه نه‌رک می‌زووی یا تاریخی و نه‌خلاق‌ی وه خو‌هی و له‌شکر گه‌ورایگه‌وه په‌ریه‌وه نه‌ره رو‌وه‌ه‌لات کوردستان و ناماده‌یی خو‌هی نیشاندای وه‌ک پیشمه‌رگه‌یگ له‌وه کو‌ماره خه‌بات بکه‌یگ، نه‌مجا هه‌لسوکه‌فت و ره‌فتار جوان و په‌سه‌نی له گشت روییگه‌وه له‌ناو حکومت کوردستان و هیز پیشمه‌مرگه له‌یوا کرد بارزانی جیا‌وا‌ز له سهر‌کرده‌یل تر نه‌وه وه‌خته ته‌ماشای بکریه‌یگ، دی له‌په‌را وه نه‌وه مه‌رز ده‌سکرده‌شکان ک له ناو‌نی کورده‌یل وه بی خواست خو‌ه‌یان نه‌خه‌شکیش کریاویگ و بویگه‌وه‌ر به‌سیگ گه‌ورای ماددی و ده‌روینی.

نه‌یه هه‌نگام گرن‌گ یا موهمیگ بوی ک سایکول‌ژی‌ی تاک کورد له‌وه دو پارچه‌ی کوردستان به‌سا یه‌که‌وه و، نه‌یه بیجگه نه‌وه ک له کو‌مار کوردستان له مه‌هاباد ده‌ور ناشکرایگ داشت و هویریش له‌وه کردیگ ک بایه‌سه کوردستان باشو‌ور له‌وه هیزه‌یل بویجگ بویجگه رزگار بکه‌یگ نه‌ره نه‌وه ک گشت توانایگ گرده‌وه بکه‌یگ له‌وه‌ر خاتر خه‌باتیگ سهر‌تاسه‌ری. هه‌ر له‌وه‌ر نه‌وه‌یش پیشنیار دروس‌کردن حزبیگ کرد ک له گشت هیزه‌یل سیاسی و کوومه‌لایه‌تی و رو‌وشنو‌ییری نه‌وه سهر‌ده‌مه پیکه‌ات. له شوون رمیان کو‌مار کوردستان، بارزانی خو‌هی نه‌یا ده‌سه‌وه، وه چه‌نگ

و گف‌تو‌گو‌وه‌وه که‌فته بارو‌وم‌زع سه‌ختیگه‌وه، نه‌وه بوی له ناو‌نی نه‌وه هه‌مگه دوشمنه‌یل ده‌رکی و ناخو‌ه‌یی و نه‌وه رو‌وزگار سه‌خته وه‌ره یه‌کیتی سو‌قی‌ت که‌فته ری وه خو‌هی و قه‌یریگ پیشمه‌رگه‌ی نازا و چه‌ونه‌ترسه‌وه، نه‌مجا په‌رینه‌وه‌ی بارزانی له‌وه وه‌خته نه‌ره سو‌قی‌ت نه‌ونه سه‌خت و ناخو‌ه‌ش بوی هویره‌وه له‌وه کردیگ چوین ریگه‌چاره‌یگ بکه‌یگه دی نه‌ره سهر‌که‌فتن جموجویل رزگار‌یخو‌از کورد له‌وه قه‌یران و کیشه و نه‌وه هه‌مگه قوربان‌یداینه، دی نه‌وه بوی بارزانی نه‌مر کاریگ له‌یوا کرد بو‌وگه که‌سایه‌تیگ به‌رز و دیاری له هه‌ر چوار پارچه‌ی کوردستان و ته‌نانه‌ت نه‌ته‌وه و دینه‌یل تر کوردستان‌یش وه مه‌رجه‌ع خو‌ه‌یان زانستیان‌هی، چوینکه نه‌وه کاریگه‌ری روحی بارزانی نه‌مه‌ره ته‌نیا له بان مه‌ردم کوردستانی نه‌وی، به‌لکو کاریگه‌ری له‌بان گشت عیراق داشت، نه‌مجا نه‌ره نسپات‌کردن ئی

راسییشه له‌وه وه‌خته عه‌بدو‌لکه‌ریم قاسم هاته‌بان حو‌کم، داوا کرد بارزانی بایگه‌وه نه‌ره عیراق، نه‌مجا له وه‌خت گله‌خو‌اردنی عه‌ره‌ب به‌سره‌وه نه‌وه ناو‌چه‌یل عه‌ره‌بنشینه پیشو‌ازی فرده‌گه‌ورایگ له‌لی کردن.

بارزانی نه‌مر دی له‌وه وه‌خته‌وه تا رو‌وز مردنی نه‌ره ته‌نیا سه‌عاتیگیش له‌خه‌م ملله‌ته‌گه‌ی غافل نه‌وی و له‌وه ماوه‌یشه تویش کاره‌سات و گرفت و ده‌رده‌سه‌ری فردیگ بوی بیجگه له‌چه‌نگ و سهر‌که‌فتن و شکست و چشته‌یلیگ تر، وه‌لی گه‌وراترین کاره‌ساتیگ ک کاریگه‌ری فردیگ داشت له‌بان بارزانی نه‌مر، نه‌ویش نه‌وه پیلان یا مونا‌مره‌ی شووم و نانه‌خلاق‌ی چه‌زایره بوی ک نه‌وه له شوون نه‌وه له هویریان نیه‌جو‌وگ.

جویر نه‌وه‌ک نشارمت وه‌یی کردیم بارزانی نه‌مر و هه‌میشه زینگ له‌وه‌زان گشت کوردیگ، تا رو‌وز مال‌ناو‌ایک‌کردنی وه یه‌کجاری له کوردستان، هه‌ر له‌خه‌م ملله‌ته‌گه‌ی بوی و هه‌میشه گه‌ردیگه‌ی شوون ریگه‌چاره‌ی ناشتیانه و زوان گف‌تو‌گف‌وو، وه‌لی ناحه‌زه‌یل و حکومت‌ه‌یل یه‌ک له شوون عیراق دگان وه راسییا نه‌نان و هه‌ر خه‌ریگ زول‌کردن بو‌ین له‌مللت کورد.

نیمه‌نه‌گه‌ر بایگ و باس له سهر‌کرده‌یل تر بکه‌یم، فرهن نه‌وه که‌سه‌یله‌ک له شوون کوو‌چکردنیان ده‌رد و به‌لا نه‌ره ملله‌ته‌گه‌یان دروس‌کهن و فره‌یش که‌من نه‌وه که‌سه‌یله‌تا رو‌وز مردنیان هه‌ر خزمه‌ت مللت و نیشتمانه‌گه‌یان که‌ن. نه‌مجا جویر نه‌وه ک باس که‌ن و نو‌یشن: له وه‌خت

کوو‌چکردن بارزانی نه‌مر له‌وه دو‌یا سه‌عاته‌یله‌ گشت که‌سایه‌تی کوومه‌لگای کوردستان له یه‌ک که‌سایه‌تی معنه‌وی جه‌مه‌وه بوی ک نه‌ویش خه‌م بوی نه‌ره بارزانی له شوون نازادبو‌ین کوردستان و له‌وه رو‌وزه ک تهرم پیرو‌وز بارزانی و ندریس جوانه‌مه‌رگ هاته‌وه نه‌ره کوردستان. نه‌وه بوی جاده‌ی کوردی وه بی جیا‌وا‌زی ده‌نگ و ره‌نگ هاتنه پیشو‌ازی و گشت هیزه‌یل سیاسی چری و، وته پبیان گشتدان بو‌ونه یه‌کیگ و ده‌س بخه‌نه ناو ده‌س یه‌کتری با دوشمن زه‌فه‌ر وه پیدان نه‌وه‌یگ. بیگو‌مان که‌سایه‌تی بارزانی نه‌مر نه‌وه‌سه ک هه‌میشه تواس رزه‌یل کوردستان بخه‌یگه‌یه‌ک و جه‌میان‌ه‌وه بکه‌یگ نه‌ره خه‌بات و هه‌ولدا‌ین له خاتر خا‌ک و ملله‌ته‌گه‌ی، نیسه‌یش نه‌وه یه‌کرزی و یه‌گرتنه روح بارزانی و گشت شه‌یدیه‌یل کورد و کوردستان شاده‌وه که‌یگ و گونجیان خه‌یگه‌ناو‌نی هیزه‌یل کورد.

لهی وەخت پڕ لە مەهینه تیە زهوی تویش یەخبەنان هاتگە لە شوون سەرماو سەردی بی ئەنازدیگ وەر فریگ واریه و بویه سهیه خبهنان لهباکوور ئۆراسیا و ئۆروپا تا کویهیل (ئەلب) و ئەمریکای باشوور پووشاگه و دی مەردمەگه وەر و باشوور و ناوئاس گووشه زهوی کووچکردنه و روی کردنه سەناو ئەشکەفتەیل و ئەو شووونەیلەک خوراک لەتیا کەفتیاگە دەس. ئەو بوی مەردم وەر جووریگ بوی ژیان و تا چەرخ یەخبەنان تەواو بویه دی دوبارنەتەو هیل هاتنە سهوه و دویاخریش شارستانیەت پەیا بویه و کەفتنە سهیه کیشەوه.

له وەخت هاتن نەتەو هیل و نیشتە جابوینیان پەیههندی وه جووود شوونینگ خاس ئەرا له وەرگای حەیان و دەسکەفتن خوراک و کەش و ئاو وهه وای ناوچه گه وه داشتن و هەر شوونینگ ئی چشتەیلە لهتی بویاتاگ و تا رادهیگ بەش گشت ئەو خیلەیلە بیکردیاگ ئەوه بویاگە ناوچهیگ نیشتەجی ئەو نەتەو هیلە. ئمجا خاک کوردستان وهگشتی و دوول دوچه مان و دوول نیل لە شوونەیل دیار میژوو یا تاریخەک نەتەو هیل لهتی نیشتەجی بوینه و شارستانیەت لەتیا پەیا بویه. دی هاتن نەتەو هیل و نیشتە جابوینیان لەنزیک یهکتی بویه سهیه ب دروسوین کیشە کیش لەناونیان لەبان شوون راوکردن و لەبان له وەرگا ، پەیش لهیا کرد نەتەو هیل هویر له دروسکردن دیوار گه ورا بکەن له دور قهلا و شوون دەسلاتیان ، ئەیه بیجگه دروسکردن هیز چهکدار و رکابهری یا مونا فسه کردن له داگیرکردن زهوی زیاتر و ناوچهی فراوانتر لەناونیا . دی هەر هووز و نەتەو دیگ ههول ئەوه دیان ک بتهوترین دەسلات داشتووگ و ئمجا کەسهیل ئازا و چهونه ترس بویانه سههه کرده و دەسلاتدار و ئی کاره زوورم هووز و تیرهیل گرتیاگه وه. پەیا بوین حکوومه تهیل زاگرو س ک وهک حکوومهت عهشاپری بوینهک ئەویش له ئەنجام هه وه چه کردن ئەرا مقهیه تی له ئەمن و ئاسایش و قانون ناو گوومه لگا و مقهیه تیکردن بارووه زع سیاسی هووز هیل هاتگه سهه جووود . دی ئەوه بویه هسهی پیاگ خاسهیل و ناغا و گه ورای هووز هیل پەسن بویه له هه مان وەخت بویه سهه ده ستووریگ له ناو حکوومه تهیل سهه تایی، ئمجا ئیمه ئەگه ر باس له ده و له تهیل سهه تایی شارستانیە تهیل بکهیم بایه سه باس له عیلام و کووتی و لؤلؤ و کاس و سۆباری و نایری هتد بکهیم ک دەسلات زوور میان وه سه بهب چهنگ و مرافه بویه وهل یهکترا و له شکر (ئاشووری و ئەکه دی) نەمه ند یا کز بوین. ئی دەسلاتەیلە له ئەنجام فراوانخوای و هه ولداین ئەرا تالانکردن نەتەو هیل نزیک له خو هیان هه میسه خه ریک چهنگ و مرافه بوینه و ئەوه بوی چهنگ ناونی (عیلام) و (ئاشووری) و (کووتی) و (ئەکه دی) و ئاشووری و کووتی و (لؤلؤ) گشت گووشه ی زهوی تویش کاولکاری کرد و خوین فریگ له تی رشا، ئمجا وه سه بهب ناکووکی ناونی میرنشینهیل و ، جووود متمانه وه داگیر کەر هیل کوردستان دی میرنشینهیل کورد زوی فهوتیا نه، وه لی مللهت کورد هه میسه پشنگیری له ده سلاتەیل کوردی کردنه و هه ول دا بیکردن ژیا نیگ ئاسووده و سه قامگیر دانه و توینه سنه پهرمیه نه بازرگانی یا تو جارمته خو هیان و هه ول خاسکردن کشتو کال بیه و له شکر دروس بکەن ئەرا وه رگیرکردن له ده سلات و مەرز فه رمانه وایی ده و له تهیل یان، ئیسه ییش بایه سه له بیان ده سلات کوردی نهف له و تاریخ دویر و دریزه وه ر بگرن و ئەو غه له تهیل ئەوسا دوباره وه نه کەن.

کورد و دهولهت له سههه تاي هاتن نەتەو هیلە وه تا ئمروو

ما مۆستا بهرۆز

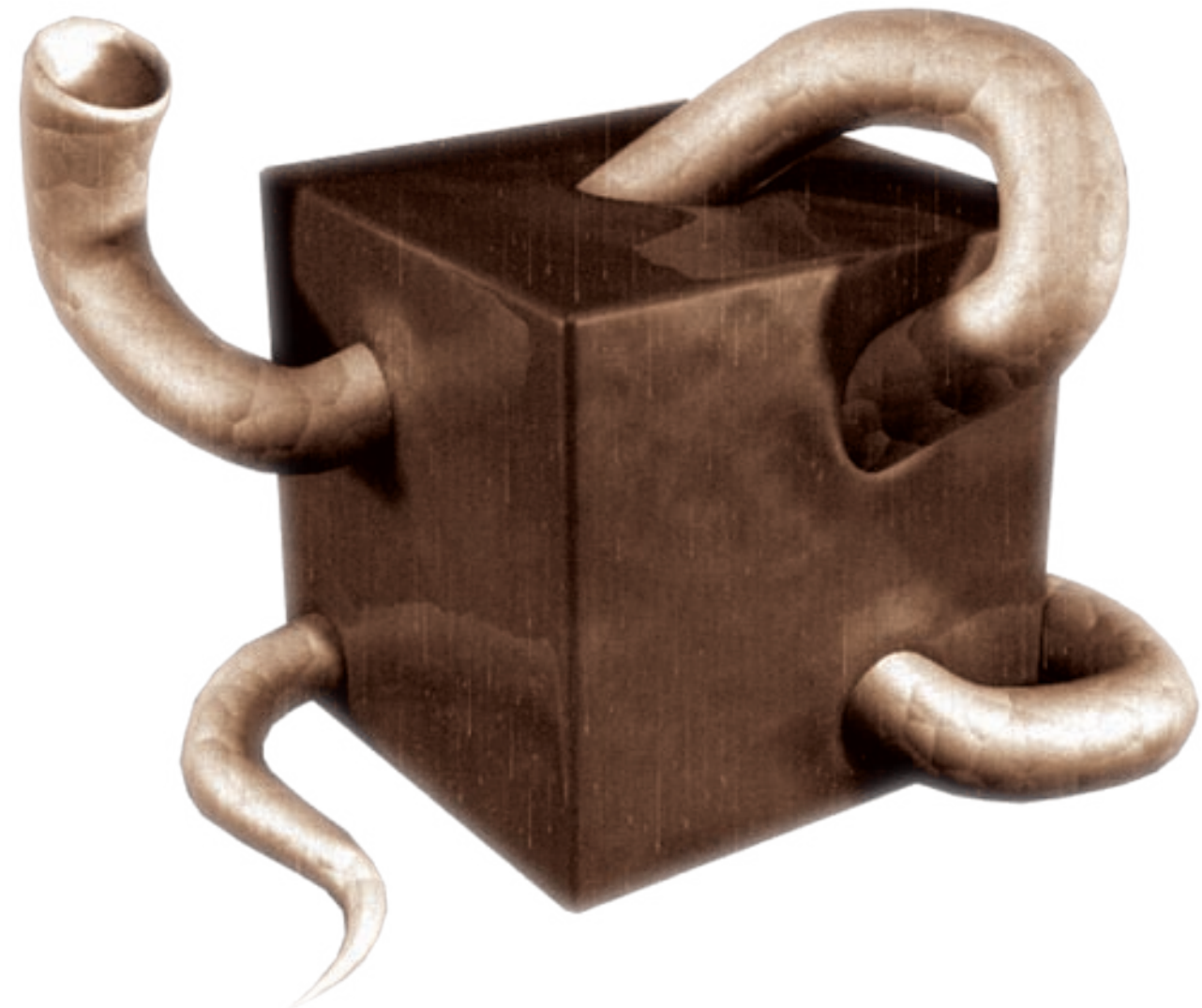
ئەگەر بتوایم باس له کووچ کردن نەتەو هیل بکهیم وهک سههه تايگ ئەرا گرده بوینیان و ، وه ردهوام له کووچکردن و گه ر دین له شوون میلکانیگ ئەرا مه ندانه وهک له تی بزیهن ، بایه سه باس له سههه تاي هاتن چه ر خ یه خبه نان و کووتاییهاتن ئەو چه ر خه بکه یمن ک ناده میزاد له وەخت ده سهه پیکردن کووچکردگه ، هه ر وه هه مان شیوه ییش له وەخت کووتاییهاتنی دوباره روی وه روی هه مان چاره نویس بوینه .

نازادی نهرا ومدس هاوردن زانیاریهیل و لهیهکهو داین چروپری نهی دهرهت یا فورسهتهوه دهی تیهریگ نهرا لهناو بردن گهناتهکاری. ههر ژینگههگ نهو تواناییهداشتوود ک زانیارهیل وه شیوهی نازادیهگ لهتی وه دس بایگ ژینگههگ رووشنیگهک ها له دژ یا زد گهناتهکاری ک نیهیلی نهی دیاردهی خهراوهگهشهپهیا بکهیهگ و نامادهیی زیاتریگ لهتی وهدی تیهیهگ. وهی خاترهسهک پیشکهش کردن نازادی وهریخراوهیل کوومهلگهی مهدهنی و دهزگایل راگیانندن نهرا جیوهجی کردن چالاکیهیل و وه دس هاوردن زانیاریهیل کار گرنگ یا موهمیگهک ها لهپهژوهندی کوومهلگا و دهسمیهت دهیگ نهرا گهشهپهیا کردن ولات ک بایه زانیاریهیل بتهو و راسهقینهیهگ پیشکهش نهی دهزگایلهبکریهیهگ ک لهریگهی تویهن دیدگای ناشکرایگ پیشکهش بکهن وهلی نهگهر له بیچهوانهی کار بکریهیهگ بوودهبایس وهدی هاتن شهک و گومانن و نشارهت دهیگ ک کار و ئیدارهی دهزگایل له دژ یا زد باروهریل و یاسایل کار

کهن و بوودهبایس وهدی هاتن ژینگههگ ک لهگهناتهکاری پیشوازی کهیهگ . گشت بایهه بزائن سرلهنوو گلوه خواردن گهناتهکاری نهرا عیراق تهنیا وهکهسایهتی و لایهه تاییهتیگ پهیهوهندی نهیریگ بهلکهه جوور توور یا شهبهکهو مافیای ریخریاگیگهک لهریگهی گهناتهکاری لهولات بوودهدهسگایگ و کهمهکهمهگهراوهو بوود و گشت لای ولات و گشت دهزگایل گریگهوهو و دهسلات نیهتویهنیگ کوئرتولی بکهیهگ . نهرا راسهو کردن نهی بارووهزعهوهی چشتهیهلنیاز دیریم: دامهزرانن دهزگایل وهگورهی بنهوایل زانستی. دیاری کردن پلانیهیلیگ دراسهکریاگ و ناماده. دیاری کردن لایهنهیل وهتوانا لهشوون پوستهیلیگ لهریگهی نازانووهیل و لهریگهی خیزانی پیشکهش کریهیهگ . وهکار بردن بنهوایل رووشن و چالاکهو کردن قانونهیل و راسهو کردنی ک لهبهزوهوندی ژینگههگ لهناو بردن گهناتهکاری بوود . راسهو کردن کم و کورتیهیل لهدهزگایهیل، ئجازهداین وهرهسین زانیارهیل وهشیوهی ریگ خریاگیگ.

ژینگههگ له گهناتهکاری پیشوازی کهیهگ

مهدهی زاير

نهرا خاستر خستنه روی ئی باسهتوایم وه قسهی نهو فهیلهسووفهدهس وهپی بکهیم ک ئویشیگ : نهگهر ئیمهگشت جوور یهک هویرهو بکهیم؛ یهमेهنای نهوهسهک ئیمههویر ناکهیم؛ ههر وهی خاترهغهلهتیگ گهوراس نهگهر بتوایم کهسهیل دهووروهمران کوت ومت جوور ئیمهبوون. لهوهش خراوتر نهوهسهک لهیوا بزانییم ک ئیمهیی هویچ کهموکورییگیم وکهسهیلتر غهلهتهیل فهریگ له ژانیان کهن. ئویشن کابرای دانا ودونیا دیدیهگ جوارکورداشت ؛ رووژیگ لهرووژیهیل لهلیان تواس ک ههرجواریان و لهجوار وهخت جیاواز (تاوسان؛ پایز؛ زمسان؛ وههار) چنهناودارسان وبنوورن و دویای نهوهبانه و بزآن چه دینهنهرا باوگیان باس بکهن؛ ئمجا نهو کورهگ لهزمسان نوورستویگهدارسان وه باوگی وت : دار و درختهیل گشتی رویت بوین ولهفهرشوینیش وهفر داپوشاویگهیان؛ من دلم فهروهوو دیمهنهخوهش نیه. کور دویم: نهوهگ تو باسی کهی لهیوا نیه؛ من خوهم وه چهو خوهم دیم رنگ سهوز دارسانهگهپوشاویگ وجریهوی بولبول لهگشت شوینیگ هاتیاد وپوو گوول نهو ناوهگردویگهوهو؛ نهوهرهینترین دیمهه بوی ک لهژیان خوهم دیمهسهی؛ کور سیمین وت : نهخیر وهسفهگهی تونیش راس نیه؛ راسهدار و درهختهگان سهوز بوین وهلی ئاو وههوا گهرم بوی. کور چوارمیش وت : نهری ئیوهچهویشین ؛ درختهیل وگلای دارهگان گشتیان ره نگیان زهردهو بویگ و هو یچ

میوهدیگیش وه فهی دارهگان نهوی. بهلی خوهنهوارمیل خوهشهویس ... نمونهی قسهی نهو چوار برا نمونهی رهفتار ئایمهلهچوار وهخت جیاواز. ههر وهی خاترهنادی لهبان رهفتاریگ وهختی ئایمیگ حوکمیگ نهبهدی له بانئ بیهیم . ئمجا نهرا نهوهگ ئایم ههلهپهلهنهکهیهگ لهحوکمداين وهبان مهردم ؛ بایهه لهنزیکههو بناسیگهیان ولهگشت رویگهه و تهقیمیان بکهیهگ ، نهگ تهنیا لهبان رهفتاریگ غهلهت گشت لایهنهیل ئیجایی ئایمهگهنادیدهگری. قسهی باویگ ههس ئویشیگ : نهبایهه حوکم لهبان کهسیگ بیهی مهگهر یا نهلس وبنیشودلیا کردوید یا سهفهو وهلیا کردوید ؛ بهس نهزیزیهیل بیلا گشتمان لهجوکم داین لهبان رهقیق ودووس وهاسا ههلهپهلهنهکهیم و بیلا نهو نهزیزیهیلهخاس بناسیم و ئمجا حوکم عادلانهبیهیم.

زوی زوی حوکم داین له بان مهردم غهلهته

د. دیدار مهدهد

ودخشین وشه یگ نازکه، ههر وهو جووردگ مارک کوین ئویشیگ: ودخشین یاعه فوو ئه و بووه خوه شه سهك له گول و نه وشه دهرچووک، ههرچهن وای توندیش بایگ، ودخشین بیچه وانه ی رق وکینه سه، دهره نجام هه سکردنه وه غه له ته یل وگونا هه یل له ودرادره کسه یلتر، پیه ل ویه که و به سان دله یله له شوین تووریان و له یه که بریان، گرنگترین ههنگامیش له ودخشین له هویره و بردن یا فهرامووش کردن گوزه یشته س، راسه وهخشین گوزه یشته نالشت نیه که ی، وهل وه بی گومان ناینده نالشت که یگ، نه گهر توای تووله یا ننتقام له دوژمنه گه د بکه ی بووه خشه ی.

نه گهر توای خوه شه ویسته گه د سهر له نوو ئه را لاد گله و یخویدگ بووه خشه ی، ودخشین یا عه فوو کردن مانای له هویره و بردن گوزه یشته و دانان ستراتیژی تازه ئه را ناینده س، ودخشین و خوه شه ویستی دو وشه یا کلمه ی هاوتای یه کترین، نه وهگ نه تو یه نی ودرادره گه ی بووه خشی، نیه تو یه نی دووس که س داشتووگ و بیچه وانه گه یشی راسه، تو وهختی توای ودرادره گه د بووه خشی له یوا هه س مه که ئی کاره له لاوازی یا زعیفی نه نجام ده ی، په لکم له یوا هه س بکه ک تو راس و غه له ت له یکه و حیوا وه که ی و یه ییش ریز و حورمه ت و پایده زیاتر و به رزتره و که یگ. نه وانه گ نه یزانن یا نیه تو یه نی داوای ودخشین بکه ن که سایه تی یا شه خسه یه ت لاوازدیرن.

چوینکه نه وانه هانه و باوهره ک هویچ وهختی کار غه له ت نیه که ن و له وه به رزترن ک داوای عه فوو له که سه یلتر بکه ن، یا که سه یلنگن هیمانی تام خوه ش ودخشین نه کردنه، ههر وهختیگ ودخشین نه وگ، خوه شه وکینه یا تووله شوینی گریگه و، ههر کوومه لگایگی عه فوو نه که یگه کلتور، کوومه لگایگ نه خوه شه و گشت وهختیگ ها له لیوار مه رگ.

ودخشین پرووسه یگ سه خت و زحمه ت نیه، وهل ته نیا نیاز وه جو یلان لیوه گان نه یری په لکم نیاز وه راسگووی دله یل دیری چوینکه له شوین ودخشین خوه شه ویستی ده س که یگه پی، نه وهگ ئویشی به خشم وهل گوزه یشته له هویره و نیه وه م، نه وه که سه یگ

چوین تو یه نیم هووکاره ی یه کتری وه خشین بو یمن

د. ریدار محمه د

نه جات دای، به عزی جار له یوا پیش تیه ی دو نه فهر له یه کتری تو یه بوون وههر یه کیگیان خوه ی وهی خاوه ن حه ق و ودرادره گه ی وه ناحه ق دانه یگ و ههر وهی خاتره هویچ کامیان ناماده نین داوای ودخشین له نه وه که بکه یگ و وهل خوه بیان نویشن (داوای ودخشین مانای نه وه سه ک من له پان هه ق نیم) یه ییش غه له تیگتره له وه غه له ته یله ک نیمه رووزانه دوچار یان بو یمن، نیمه بایه د بزانیم ک داوای ودخشین یاعه فوو گشت جاریگ مانای غه له ت کردن نیه، به لکم داوای ودخشین مانای نه وه سه تو ناماده ی له شوین کرده ویه گ یا ههر ره فتاریگ وله هه رکه سیگ روی بیه یگ خوه شه ویستی بکالید، رسته ی کوو تاییمان نه وه سه ک نایم وه داوای ودخشین وه بوول کردن ئی داواکاریه له که سیلتر به رزوه بووگ و خوه شه ویستی لای ودرادره گه ی زیاتره و بووگ.

جاری نیه زانی ودخشین چه سه. فهره جار نیمه رخممان له وه جووگ له شوین داوای ودخشین ودرادره گه مان قه بوولی نه که یگ یا وه قسه ی ناشرین جووامان بیه یگه و، راسیه گه ی بتواین به عزی جار له یوا چشته یلی روی ده یگ وهل فهره جاریش ودرادره گه مان چه وه ری ودخشین له لیمان که یگ ونیمه ییش فهرامووشی که یمن. وهختیگ ودرادره گه ت چه وه ری ودخشین له لید که یگ یه مه عنای یه سه ک دووسد دیری و ها ته ما وهی کاره زه خمه یلی ساریژ بکه ی، وهل نه گهر له ودرادره ودخشینه گه ی تو نه وی قه بوولی نه کرد یا ئستغلال دهره ته گه کرد تا قسه یل ناشرین ونا ره و وپید بکه یگ نه وه که سه یگ ک شایسته یی یا لیاقه ت ودخشین نه یری.

ههرچهن تو نه وهگ نه رگ یا واجبد بوی نه نجامی داید و وهی جووره خوه د له گریه ی هه س وه تاوان دلره نجانن ودرادره گه د

جیاوازی ناو نی ژن شار ناوایی

شکوفه ستار

ناشکراس ک ژن کورد له کوومه لگای کورده واری چ هیز و توانایگ داشته له وهی لاشه ییه وه، ک بیگومان نه ویش مه عنای نه وه سه ک ژن ناواینشین نه وه خته هویچ جیاوازیگ نه یاشته وهل پیگا، له وهر نه وه توایم باس ژن ئی سه رده مه بکه ییم ک ژن کار کردگه له گشت رویگه وه یا له گشت مه یدانه یل ژیان وه بی جیاوازی، ئمجا نه گهر بایگ و نیسه ییش ته ماشای ناوایه یل کوردستان بکه ییم دوینیم هس وهی هیز و توانای ژنه کورده که ییم ک دیریگه ی، وهل نه وه ییشا وهرده و امیش کار که ن و له کار خوه یان نه که فتنه ئه را مه یدان ئابوو ری و ئه را گوزه رانیان له ژیان و ئه را خه لک کوردستان.

ژنه یل کورد له ناوایه یل له وهخت کارکردت توانای فره یگ دیرن، ههر له کار ناومال و ئمایه تکردن منال و بیجگه نه وه ییش کار پیاگه یلیش که ن وه ک کار داربرین و خشته رین و سواقداین و ته شی ره سین و چشته یل ده سچن و دویرانن و تا راده یگیش کار کشتوگالی و چشته یل تر. له کورده واری نیمه ژن وه ک ئاده میزادیگ کار که یگ و چه وسیه یگه وه و تیکه ل گشت نازار و ناره حه ته ییل کوومه لایه تی بووگ، وهل وه ک ئاده میزادیگ خاوه ن رای و نازادی و ده ستیشانکردن ژیان خوه ی نیه.

له ولات نیمه وه تابه ت له ناوایه یل هیمان دیارده ی نه و داب و نه ره ته یله ههر مه ندگه ک ژن کورد بایه سه پابه ند بووگ وه پیا نه وه، نازادی ژن له ولات نیمه له ناوایه یل جیاوازه له نازادی ژن له شار ک ژن ناواینشین تانیسه له فره ناوچه گرفتار مه ینه ت نه خونه واری و نه ره تی کوومه لایه تی و ماله باوان و شوی و خه سویره و فه یریگ له نه رکه یل ده سکرد قانون نیمچه کوبه ن و که مشوونه واره. ک ههر چهنی ژن له مه یدان نیشتمانی و نه ته وایه تی نه تو یه نستگه ده ور خوه ی نیشان به یگ وه ک نیمه ی کوومه لگا، بیگومان یه ییش وه سه به ب نه وه ده سه سه رگرتن فه کریبه ک وه میرات ئه رای مه ندگه سه جی.

ده ره به گایه تی له گشت فوناغیگ هه ول زه فته کردن نازادی ژن داگه ئه را نه وه ک هه میسه ژن وه ک که ره سه یگ بازرگانی مامله وه بی بکریه یگ و بووگه هووکاریگ بنه ره تی ئه را درامه ت و ده سک هفت رووزانه. وهل نه گهر بایمه بان باسکردن ژن شارنشین ته نیا له کار ناومال و ئمایه تکردن منال خه ریک هویچ تر نیه و گشت کاره یلی وه گشت که فیه گه بان شان پیاوگه و هس وه شه که تی نیه که ن و ههر هه وه جیه یگ بتوان ئه رایان ناماده کریاس. ههر له وهر نه وه ییش جیاوازی فره یگ هه س له ناو نی ژنه یل شارنشین و ناواینشین له گشت مه یدانیه گه وه.

نایم و ژینگه له په کتری جیا نیه ونه و

ناراس ته همد

باریک. هر چهن له هه مان وه ختیش پرووسی سهرمایه گوزاری و پیشه سازی یا سناعه له لایهن نایم نرا گوزه رانیک خاستر نه نجام دریه ک نه ویش وه پیچه وانهی مقه به تی گردن ژینگه س؛ چوین زوورم نهو چالاکیه لیه ژینگه یا بیته خه نه وهر خه تر و هه ره شه. ئیسه زانایه ییل ژینگه سه رق ال کار و دپیه که و گردن له بان په یوه نندی ناونی ژینگه و کاریکه ریبه گانی نرا بان ره فتار وئلس و بنیش نایم و ته ندروستی و چالاکی دهروینی وهزی یا فکری و جهسته یی؛ له لایکتره و زانایه ییل نیشته دراسه ی نهو هووکاره یله کهن ک هیلک ژینگه گوشار بخه یکه بان ههسته یل نایم و هیز و توانای؛ گشت یانه ییش نرا نه وه سه ک نایم هوشیاری ژینگه یی زیاتره و بووک و مکوربووک له بان سه لامه تی و مقه به تی گردن ژینگه؛ نرا نه وه گ نهو په یوه نندیه ک باید له ناونی نایم و ژینگه بووک بیلکه مان گشمان بویمه پاریزه و قه لغان ژینگه.

نمجا نه گهر بتوانیم ژینگه مان پاک و پرچ بووک و له خه تر هه ره شه دویر بووک؛ نه وه باید نایمه ییل ره فتار و مامه له یان وه ل ژینگه نالشت بکن و هوشیاری و په روه رده ی تازه ی مقه به تی گردن له ژینگه و پاکه و گردنی نه ویش نرا خوه شبه ختی و ئاسووده یی خوه ی تا نایم له ژیانیک سروشتی و ته ندروست بژی به ی و نیازه یلی له تی ده سه وهر بکه یگ؛ له وانه ییش نیازه یل سروشتی و دهروینی.

نایم دهس خه یکه ناو ژینگه نرا خاستره و گردن و جوان گردنی وه لی بیسوبین ژینگه نهو حاله ته نالشت که یگ و ناره زووه یل نایم نه یکه چال. هه رچهن زوورم پیس بوینه یل ژینگه له ناکام یا نه تیجه ی چالاکیه یل نایم نه نجام کریک؛ وه لی یه ک تویه نی ژینگه یگ ره یینتر و پاکتر دروس بکه یگ؛ چوین نایم تویه نی نیازه یل خوه ی له مقه به تی گردن زیاتر و خاستر ژینگه وه دهس

نه نجام بیه ی؛ وه هه مان شیوه ییش بوین هه وا و خاک و بوین دو یکه ل و غازه زه رداره گان و بووگن و گوشاره یلتر کاریکه ری نه یکه بان ته ندروستی گشتی نایم وه تاییه ت دهروین و هویری. زیای بوین جه شیمه ت یا نفوس ک حاله تیگتر خراو بوین ژینگه س هووکار یا عاملی که نرا نیگه رانی و دودلی و ههس نه گردن وه نرا می. نرا نمونه نهو نایمه یله ک له ژیر هه ره شه ی رویدا که یل سروشتی جوور زه و یله رزه و گرگان یا بورکان و توفان زین نهو گوشاره یل ژینگه ییبه کاریکه ری نه یکه بان دهروین نایم؛ وه لی نهو کاریکه ریبه یله جیا وازن وه و کاره دهروینیبه گانیسی جیا وازه و کاریکه ریبه گانیسی زاتیبه و له که سیگه و نرا که یسگتر گو ریبه یگ. ژینگه و دهروهر نایم چ سروشتی بووک یا دهس گرد نایم که فته سه وهر هه ره شه و ترس بیسوبین له لایهن خود نایمه یله وه یا له ری سروشت خوه ی.

نایم و ژینگه هه میسه وه به که و به سریانه و نیه کریه ی له یه کتری جیا بکریه نه و؛ له وهر نه وه گ ژینگه یا بیته و نایم ته واو که ریبه کترین و وه به که وه و ده وام بوون و هه ردولایش کاریکه ری نه نه بان یه کتری. گوشاره یل یا زه غته یل بان ژینگه ولادانه گان ده ره مق وه سه رچاوه یل ژینگه کاریکه ری نرا بان گشت لایگ دیری له فقیر و ده و له مهن بکریه ی تا که ورا و بو یچک و پیا و زن و نه ته وه و ره گزه جیا وازه گان.

به عزی گوشاره یل ژینگه یی در یژما وهس له وانه ییش زاوه زاو ک کاریکه ری یا ته نسیر خراویک له بان ته ندروستی و دهروین و هویر و جه سه ی نایم و ئلس و بنیش و ره فتاری نه یگ؛ له هه مان وه ختیش که رمی له راده وه ده ری بی نه ندازه کاریکه ری نه یکه بان زبان گشتی نایمه یل و گیانداره یلتره و. که رمه بوین زه وی ته نانه ت کاریکه ری نه یکه بان ره فتار نایمه یل و هیلک کاره یل توندوتیژی

دهوله تیک له خوهی و هاوولاتبهیلی ریز و نحرتم کریک باید حقوق قانونی پیکهاتهیل ملله ته گه ی وه تابهت نه ته وهیل و پیکهاتهیل بویجکتر له نه ته وهی سه ره کی پیشکش بکه یگ وهلی دهوله تیک حقوق نهی پیکهاتهیل به یکه ژیریا و له لیان ریز نه کریک باید ولایتک له قهلم بدریه یگ ک له حقوق نسان ریز نه کریک. نشارهت کردن وه حقوق و سه رخستی و پیشکش کردن داخوازیهیل گشت نیشانهی نه وه سه ک دهولهت توبه نسته که له دیاره دی له وه ره چه نه گرتن نه ته وهیل و پیکهاتهیل بویجکتر دویری بگریگ و متمانهیا سه وه سه حکومت زیاتره و بوود وهی خاتره که سایه تیهیل شه ره فدار فره یگ له حکومت مه نه ک له لیان داخوازی که ی وه سه وهی داده و رانه یگ وهل نه ته وهیل و پیکهاتهیل له گوزه بیسته زولم له حه قیان کریاس ره فتار بکن. له شوون نه وه گ ده سلات گوروه گور سه دام رمیا بریگ له ی حقوقه له ریگه ی خه بات هیزه یل نیشتمانی و دیموکراتی سه رکه فت وهلی بریگ له لایه نه یل جاری وه سه وهی داده و رانه یگ وهل باوه ته گه یان کار نه کریاس و حقوقیان زامن نه کریا که گله و خواردن نه را باوهت حقوق کورده یل فهیلی له عیراق ته نیا نه را دوباره و کردن نیه به لکه م وه خاتر له وه ره چه نه گرتن و گرنکی نه یان وه یانه. له سه رده مه یل گوزه بیسته گشت جاری ته قالا کریا نه را دهس دریزی کردن و تومه توار کردن نهی لایه ن عیراقیه وه تومه ته یل بی پایه و نه ساسیگ. کورد فهیلی له دریزی سه رده مه یل توبش ناداوه ری و له وه ره چه نه گرتن زولم هانگه و له ناسنامه ی عیراقی

که ی زولم و زوور له بان کورده یل فهیلی لاوریه یگ؟

مسته قاً محمد

قانونه یلیگ ده ر بکریه یگ ک حه قیان جوور نه و باقی پیکهاتهیل عیراقی زامن بکه یگ. کورده یل فهیلی نه را ساله یل دریزیگ له رز یا سفوف حه رکه ت نیشتمانی و دیموکراتی خه بات کردن و سه دان جوور سه ختی و زولم جوور دویره و خستن و زیندانی کردن و گوشتر ته حه مول کردن له گوزه بیته نشارهت کردیمنه حقوق بریاگ کورد فه یلیگ باید نه رایان گله و بدریه یگ وهلی وه داخ و په زاره ی فره یگ تا نسه نه و باوه ته یلیگ وه بیان په یوه ندی دریک له هویره و چینه و و په کلاوه نه کریانه. نیمه نه ی باوه ته نیه خه یمنه دروو ک بریگ له داخوازیه یل پیشکش کریانه جوور دادگایی کردن دو تاوانبار وه خاتر نه و تاوانه یلیگ له حه قیان نه نجامی دانه. وهلی نه ی باوه ره دریم ک حکومت چالاکیگ له خوهی نه را سه رله نوو گله و داین دارایه یل کورد فهیلی له خوهی نیشان نیه ده یگ.

کورد فهیلی ک له دریزی ساله یل توبش بی به شی و له وه ره چه نه گرتن هاتگه باید ته قالا بگریه یگ نه را کووتایی هاوردن وهی زولمه یله و و پیشکش کردن حه قیان. له بان نه ی باوه ته ته نکید که ی ک چاره سه نه کردن کیشه یل ولات ته نیا ها له به رزه وه ندی یا مه سه حه ت نه و لایه نه یلیگ ته قالا کن ناگر تافه گه ری له ناوئی پیکهاتهیل عیراق ده م یهن.

له کووتایشه و نه ی پرسیاره له حکومت عیراقی که ی ک که ی زولم و زوور له بان کورده یل فهیلی عیراقی لاوریه یگ ؟ و تاکه ی باوهت حقوق و دارایه یلیان په کلاوه نیه کریه یگ ؟ و سه ب سه ره کی له ی دو یا خستن و بریار نه یانیه چه س ؟ !!

وتا رووز نمر ویش هر بی شوون ونوین کریانه که س نه زانیک وه چ جووریک کوشریان و له کوره تهرم پیرووزیان و کووتایی بایگه له وه ره چه نه گرتیان و شاریاسه وه. نیمه تا نسه داخوازی که ی ک زولم له بان کورده یل فهیلی لاوریه یگ و کووتایی بایگه له وه ره چه نه گرتیان و

بی به شی کریا که و ته نانهت فه بوولیش نه کریا ک وه هاوولاتی عیراقیک وه حساو بایگ و وه زوور نه را نیران ناواره کریا؛ نه وه ییش وه ی بیانگه که له بنه ره ت نیرانین و له شوونیش گشت دارایه یل و مال و ملکبان بریا و جایل و جوانه یلیان زندانی کریان

کەنالەیل کوردی و کلتوور بیگانە

مەحمود سەر مۆردی

زوان کوردی زوانیگ مقەیه تیکریاگ و پر مەعناسە و کوردیش کلتوور تاییبەت خودی دیریگ.
فرەن ئەوانە ک شانازی وە زوان بیگانەو کلتوور مەردمەوە کەن، وەلی بایەسە خودەمان پرسیار نە
خووەمان بکەیم و بگەردیم نە شوون هووکار و کاریگەریەیلی نە کوومە ئگای خودەمان تا لایەن خاس
و خراوەیلی جیاوە بکەیم نەیهک، جویر نەوە ک چوین جفتیاریگ نە وەخت خە نە و خەرمان زانیگ
بەرەمی چە نیگە و زەرەد و قانجازی چەس نەرا نەو ک نە نایندە بتویە نیگ کاریگ نە یوا بکە یگ
بەرەم زیاتر بکە فیگە دەسی، وەو جوورە نادەمیزادیش هەق خودی زیاتر پەرسێگەو نە واقع
رووژانە و ناست فامستن و رەسینەوە گشتیر و گشتلایەن بووگ.

راگەیاندن و چارەسەر کردن ناکووکیەیل

کفام مەحمود

راگەیاندن نەخش یا دور فرەگ لەبان دیدگا و باوەر هاوولاتیەیل دیریگ . جارجار راگەیاندن یا ئعلام گەنیهیل فرەگ دیریگ و راسیەیل لەوەرچەو نیەگریگ ک جارجار لە راگەیاندن ئستفادەگریەگ ئەرا نیشان داین هویر و باوەر لایەن و دەسلاتیگ تەنانەت ئەگەر غەلەتیش بوود. لایەن ئۆپزیسیۆن ئعلام وەکار بەیگ ئەرا و دەس هاوردن پشتگیری لەهەلوێست یا مەوقفەگە ی نەو دەیش لە ریگە یەخشەو کردن هێرش یا هجووم پڕۆپاگاندەیی یا دعائی. وەلی لەناست یا مستەوای چالاکیەیل سیاسی و ناو دەوڵەتی راگەیاندن نەخش تاییبەتیگ دیریگ وەتاییبەت لەزیاترەو کردن ناکووکیەیل و دویاخستن چارەسەر کردنی ئەرا نموونەجەنگ ناوینی عیراق و ئیران ک وەخاتر کاریگەری دەزگایل راگەیاندن ئەرا سالیەیل فرەگ دریزەکیشا و ناکووکیەیل ئیرانی عیراقی چارەسەر نەکریا و دەزگایل راگەیاندن ئیرانی عیراقیەیل وەعەرەبەیل دوشمنیان زانستیان و بریگ لەدەزگایل راگەیاندن عەرەبیش تا ئیسەوئیرانیەیل ئویشن دوشمنەیل سەفەوی یا مەجووسی . . لەلایگترەو لەجەنگ ناوینی عیراق و کوەیت جووریگ تر لەجەنگ راگەیاندن دوینیم وە جووریگ دەسلات وەرین کوەیت پڕ لە نەفت و مگەنجینە ی قارون وە حساو هاوردیاد و ئعلان کردیاد کوەیت یەکیگ لەپاریزگایل عیراقە ک بایەد سەرلەنوو ئەرا خاک عیراق گلەو بخوہیگ ئەو دەیش لەوختیگ یەکیگ لەبایانگەیل عیراق ئەرا جەنگ وەلی ئیران ئەو دەوی ک لەوولاتیەیل خەلیجی ک کوەیتیش یەکیگ لەلایەن دیفاع بکە یگ.. ئادەمیزادەیل فرەگ وەخاتر راگەیاندن و کاریگەریەیلی زەرەد دوین وەلی بایەد بزانی ک راگەیاندن بکوەبایس وەدی هاتن فتنەو زیاترەو بوین ناکووکیەیل راگەیاندن گەنگ تەنیا وەدیک پارت یا لایەن یا کەسایەتی سیاسی پەییوئندی دیریگ و تەنیا یەک لایەن لەراسیەیل ناشرکرا کە یگ و لایەن تر خە یگەدرو و یەکسانی لەدیدگایی و جوود نەیریگ ک بوودەبایس زیاترەو بوین ناکووکیەیل ناوینی دوولایەن و گرتنەدەس دەسلات لەلایەن یەکیگیان و لەوەرچەو نەگرتن حقوق لایەن تر و دریزەپیا کردن جەنگ. دەو جوورەگ لەعیراق وەچەو دیومن و لە دریزە ی ۴۰ سال راگەیاندن نەخش و دەور گەواریگ داشت لەزیاترەو کردن ناکووکیەیل و وەدی هاوردن جەنگەیل و ویران کردن عیراق و ولاتیەیل هاوسای. لە دریزە ی سالیەیل دریزگ لەگرتنەدەس راگەیاندن تەنیا لەلایەن پارت دەسلاتدار و قوربانی بوین هاوولاتیەیل وەخاتر یەک لایەنەیل راگەیاندن بریگ لەدەزگایل عیراقی جاری دریزەدەننەو ریگەو تاییبەت لە شوون رمیان دەسلات دیکتاتۆری و لەپارەتەیل و لایەنەیل تیرۆریستی پشتگیری کەن و بوونەبایس وەدی هاتن ناکووکیەیل داخلی و شیوانن ئەمن و سەقامگیری ولات و وسانن پرووسەیل ئاوەدانی کردن ولات.

دابنەن ئەرا رەسینەوە لە چوینیەتی رویداگەیل گوزەیشت مللەتەگەمان و لە جیای قلمیگ بیگانە یا ئەجەنبی تەرجمە کریاگ با درامایگ کوردی نیشان بیەن ک گوزارش یا تەعبیر لە رویداگەیل نەتەوگەمان بکە یگ یا چەن بەرنامە یگ پەرودەیی ک جاییل جوانەیل هووکارە ی خوەشەویسی ولات بکە یگ.

مایە ی شانازیە گشت لایگ وە گوورە ی توانای خوہیان هەول ئەو بیەن رەسانن یا ئعلامەیل زیاتر گرنگی یا ئەھمییەت بیەنە نەریت کوردی و ئەو وەرەبەسەیل لاوئ ک بوینەسە ریگر لە وەردم گەشەکردن کلتوور مللەتەگەمان.

ئەو سە هەق سینریە یگ نەک دریەگ، لەوەر ئەو پیکھاتە ی هەر نەتەو یگ بایەسە خودی زامن ئەرا خودی دروس بکە یگ و لە هەول مقەیەتیکردن گیان و کلتوور و بەرژەندی نەتەوگە ی بووگ.

ئەجلا لەیرا توایم باس لە کەنالەیل تەلەفزیۆن کوردی بکە یم ک شەوانە و رووژانە بیجگە هەوالەیل زوورم وەختەیلیان دانانە ئەرا هەلقەیل بیگانە. وە راسی ئەو کەنالەیلە ئەرک تاریخی و پیروویگ ها بانیان ک ئەویش ناشارکردن کلتوور نەریت نەتەوگەمانە وە نەو یل سەردەم، لەوەر ئەوە لەی قوناغ شارستانیە هەر نەوگ شەوانە و رووژانە بایەسە بەش فرەگیان

گشت نەتەو یل لەسەرانسەر ئی دنیا هان لە هەول ئەو کلتوور و نەریت خوہیان ناشنا بکەنە نەتەو یل تر، فرە جاریش هەول ئەو دەدانە کلتوور زوانیان لە بان وەراندەرەیلیان بچەسپن وە تاییبەت لە ولاتیەیل هاوساوە ئەرا مللەتەگەمان، وەلی ئەویشا دەرکەفتن ئی کلتووریشە چەنەها هووکار فەرەنگی و سیاسی و نەتەو یی لە پشتی بوی و سەرھەلداین ئی فکرە تاریخ فرە کوینیک دیریگ ک مەبەسیان لەلی بنپکردن کلتوور و نەریت نەتەوگەمان بویە و فرە جاریش کلتوورەیل خوہیان چەسپاگە لەبان ئیرادەمان، وەلی راسیگ هەس بایەسە گشتمان بزانیمنە ی، ک ئەویش

بنه‌رەت و ریشگ کار سیاسی له عیراق
چووگه‌وه‌ئەرا سال (۱۹۰۸)، ئەوه‌ختیگ له
شوون ئەو کوودەتا یا ئنقلاب عوسمانیه‌ک لهو
ساله‌رویدا و دی وه ناشکرا کار سیاسی له عیراق
ده‌سکرده‌پی له ریگه‌ی دامه‌زرانن شماره‌یگ گروپ
و حزبه‌وه، ک شماره‌یگ له جایه‌نجوانه‌یل عیراق
ده‌سکرده‌نه‌جموجویل سیاسی

ئەوه‌یش حزب ئازاد (حر) عیراق له‌ئەیلوول (۱۹۲۲) و ریکخریگ (کەشاف) عه‌ره‌بی له‌تەممووز هه‌مان سال و حزب (ئوممه) له (۲۰) ئاب (۱۹۲۴) دامه‌زریا.

سال (۱۹۲۵) یش حزب (پیشکەفتن) دامه‌زریا، ک دیارترین سه‌رکرده‌یلی پیکهاتوین له‌ (عه‌بدوولحسن سه‌عدون و ته‌وفیق سویدی و حکمهت سلیمان و نوری سه‌عید و جه‌عفر عه‌سکه‌ری). حزب پیشکەفتن وه‌یه‌کم حزب په‌رله‌مانی - حکومی دانریه‌یگ، ئامانج حزبه‌گه‌پیکهاتوپگ له‌جی وه‌جیکردن په‌یماننامه‌ی عیراق - بریتانیا و هه‌ولداین ئەرا ئەندامبوین عیراق له‌کوومه‌له‌ی ملله‌ته‌یل (عصبه‌ الامم) و په‌خشکردن زانیاری و ئەهه‌مه‌یه‌تداین وه‌خوهندن و به‌خشین ده‌سلات فراوانیگ وه‌ئەنجوومه‌نه‌یل و دروسکردن داواکاری گشتی له‌وزارت داد و چشته‌یل تر وه‌ک خوهندن سه‌ره‌تایی وه‌زوور.

له‌شوون ئەوه‌یش (ره‌شید عالی گه‌یلانی و یاسین هاشمی و کامل چادرجی و نه‌سه‌رمت فارسی و محمه‌د ره‌زا شیبی) له‌ (۲۵) تشرین دویم سال (۱۹۲۵) حزب (شه‌عب) دروس کردن و یاسین هاشمی وه‌سه‌رۆک ئەو حزبه‌هه‌لوژریا ک وه‌دویم حزب په‌رله‌مانی نه‌یا یا معازز له‌قه‌له‌م دریه‌یگ له عیراق ک دامه‌زریاویگ له‌و وه‌خته. دی دوایرخیش ژیان حزبايه‌تیش گوپریان هاته‌بانانی و تا ئەوه‌بوی حکوومه‌ت قاسم رمیا و ئمجا به‌عسیه‌یل سه‌ره‌لدان و ژیانگ سیاسی له‌ی ولاته‌هویچ نیشانه‌یگ له‌ئومید سه‌ره‌لداین سستمیگ سیاسی دیموکراتی سه‌رکه‌فتگ له‌تی نه‌کریادی و ئەوه‌ بوی سه‌دام دکتاتۆریش چه‌نه‌ها سال ده‌سلات دکتاتۆریه‌ت خودی له‌بان ملله‌ت بیتاوان عیراق چه‌سپان و عیراق کردنه‌ژندانگ سیاسی.

یه‌کم حزب عیراقی له سایه‌ی حوکم نیشتمانی، له‌ئاب (۱۹۲۲) له لایه‌ن (محمه‌د جه‌عفر و به‌هجه‌ت زه‌ینه‌ل و مه‌هدی به‌سیر و مه‌ولود موخس و حه‌مدی پاچه‌چی و موزاحم پاچه‌چی) وه‌دامه‌زریا و ناوی نریا (حزب نیشتمانی عیراق). ئامانج ئەو حزبه‌جه‌ختکردن بوی له‌قه‌واره‌ی نه‌ته‌وه‌یی عیراق و ره‌سانن ئی نه‌ته‌وه‌ئەرا رز نه‌ته‌وه‌یل پیشکەفتگ له‌ روی ماددی و مه‌عنه‌وه‌یه‌وه.

له‌ (۱۹) ئاب سال (۱۹۲۲) حزبیگ تر وه‌ ناو (حزب نه‌هزه‌ی عیراقیه‌وه‌له‌لایه‌ن (ئه‌مین جه‌رچه‌فی و واسف وقائی و عه‌بدوولره‌زاق ئەززی و عه‌بدوولره‌سوول کوبه و محمه‌د سه‌در) وه‌دامه‌زریا و باره‌گا یا مه‌قه‌ره‌گه‌ی له‌ (کازمیه) بوی، ئامانج حزبه‌گه‌پیکهاتوپگ له‌بته‌وه‌کردن ستوینه‌یل سه‌روه‌خوه‌یی ته‌واویگ ئەرا ملله‌ت عیراق و له هه‌مان وه‌خت وه‌دیهاوردن ئاره‌زووه‌یلیان وه‌ئەوه‌ ک حکوومه‌تیگ پاشایه‌تی عه‌ره‌ب بایگه‌وه‌جوود و جه‌خت له‌بان قه‌وره‌ی نه‌ته‌وه‌یی عیراق بکه‌یگ و زانست و زانیاری له عیراق په‌خشه‌وه‌ بکه‌یگ و کار بازرگانی و گشتوگالی فراوانه‌وه‌ بکه‌یگ و گه‌شه‌به‌یگه‌سامانه‌گه‌ی. دوای

له دوای رمیان رژیم به‌عس له عیراق له (۹) نیسان سال (۲۰۰۳)، عیراق په‌ریه‌وه‌ئەرا قوناغیگ سیاسی تازه و له سستم تاکه‌حزبیه‌وه‌رویکرده‌سستم فره‌حزبی. هه‌ر له‌وه‌ر ئەوه‌یش ده‌یه‌ها حزب و خه‌ت سیاسی هاته‌مه‌یدانه‌گه‌وه‌ چه‌نه‌ها حزب تازه‌یش دروسبوین ک زوورمیان حزب (دینی‌ین) یا له‌بان بنه‌مایگ ره‌گه‌زی یا تایفی دامه‌زریانه، وه چه‌واشه‌ی سه‌ره‌تایه‌یل کار سیاسی له عیراق ک له‌بان بنه‌مای نیشتمانی یا نه‌ته‌وه‌یی بوین.

بنه‌رەت و ریشگ کار سیاسی له عیراق چووگه‌وه‌ئەرا سال (۱۹۰۸)، له‌وه‌ختیگ له شوون ئەو کوودەتا یا ئنقلاب عوسمانیه‌ک لهو ساله‌رویدا و دی وه ناشکرا کار سیاسی له عیراق ده‌سکرده‌پی له ریگه‌ی دامه‌زرانن شماره‌یگ گروپ و حزبه‌وه، ک شماره‌یگ له جایه‌لجوانه‌یل عیراق ده‌سکرده‌نه‌جموجویل سیاسی وه‌ک (شاکر ئالووسی و حه‌مدی پاچه‌چی و ناجی سویدی و ئەحمه‌د عه‌زه‌ت ئەعزه‌می و عه‌بدوولغه‌فوور به‌دری و ره‌سافی و جه‌میل سدقی زه‌هاوی و تالب نه‌قیب) و دوای ئەوه‌یش (جه‌عفر ئەبو تمه‌ن و نوری سه‌عید و مه‌ولود موخس) و کسه‌یل تر.

میژوو (تاریخ) ژیان حزبايه‌تی له عیراق

عەباس عەبوود

ئه شكهفت ههزار مێرد

گول سوو

ئه باشوور خوهرناوای شار
سلیمانی و ، وه باوهش کویه
(به رانان) هوه، ئه شكهفتیگ
گه ورا کره یه یگه دی ک روی ده می
کرده سه ناوچه گه و نووریگه بان
دهیشت سه رچنارا . به رزی
ئی ئه شكهفته (1500) مه تره .
کویه به رانان هه رسی ناوایی
(هه زار مێرد، جی شانه ، دی
کۆن) گرتگه سه خوهی و (13) کم
ئه سلیمانیه وه دویره .

ناوچهی ههزار مێرد وه گشتی له بهرزایی و تهپه و دوول دروس بویه، ک لهیوا دیاره چهرخیک واراناو وه خوویه وه دیوگ. کویه ههزار مێرد (6) ئه شكهفت دیریگ، سی ئه شكهفتیان گه ورا و سیانیان بویچگ له بان یه ک خهت و كهفته سه باوهش کویه گه. دم ئه شكهفته گه فراوانه و نزیکه 25 مه تره، وهل ئه وهیسا شوون سه ختیگه تا لهل چیده بان، وهل تویه نید وه ئاسانی وچان بهید و شوون ههزار کس له تی بووگه وه. یه کیگ له کونای ئه وه ئه شكهفته یله (10) مه تره و زحمه ته وه بیبا بچید، وهل یه کیگ له لیان تویه نید وه زگه خشه وه ناویا بچید و له شوون (6) مه تر ره سیده کانییگ. وشه یا که لیمه ی هه زار مێرد وه معنای هه زار پیایگ، شایهت ئه وه ناوه له فراوانی ئه شكهفته گه وه هاتویگ وه وه معنای ک شوون هه زار کس که یگه وه، یا شایهت په یوه ندی داشتووگ وه پله و پایه ی سه ربازیه وه. هه زار مێرد هه ر له کویه نه وه ناوچه یگ سه وزه لانیه و شوون ئاوه دانی بویه. و هگوره ی رووژگار چه ن پسه پوریگ له ولاته یل تره وه سه ردان ئی ئه شكهفته کردنه وه ک (سپایزه له سال 1926 و خانمه گارۆدی ئه مریکی سال 1928) ئمجا خانم گارۆدی له وه ختیگ ره سیه کوردستان هه ر له ئه شكهفت (زه رزی) وه ده سه کرده پی وه خهتا تا ره سیه شوونه وار هه زار مێرد و (8) رووژ له ئه شكهفت هه زار مێرد مه نده وه و له شوون هه ول و ته فلا ی فره یگ تویه نست چه ن چالیگ له وه رده م قاپیه گه و ناواری بووشکنیگ و فه یریگ شوونه وار و ناگردان و کوچگ تاشیاگ و چشته یل تر له تی بکه یگه دی ک تاریخیان چووگه وه نه را (30 تا 50) هه زار سال وه رجه ئیسه . بیجگه ئه وانه ییش له (12 و 13) ته شرین دویم سال 1949 خانم (کارلتۆن) وشکاننیگ له ناو ئه شكهفته گه ئه نجامدا، ئه ویش چه ن شوونه واریگ له تی دیه وه و نه وه بوی دویاخر له بان زه وی ئه شكهفته گه چالیگ دو مه تری وه قویلی (15) سم هه لکه ند و دو پارچه سوفا ن سه رده مه یل کویه ن له تی دیه وه. بیگومان ئه شكهفت هه زار مێرد له کویه نه وه له ناو نی قوناغ چه رخ کوچگین تازه و سه رته ای قوناغ ده رکه فتن دین پیروو موسلمان ئاده میزاد له تی ژیاگه. وه ی جوورنه شكهفت هه زار مێرد تاریخیگه له روی شوونه واره وه له هه ریم کوردستان .

خوهر هه لاتناسی نه ک رووژه لاتناسی

د. که یوان ئازاد

(خوهره لاتناسی) ئه وه چه مک یا مفهومه سه، ک باس له میژوو (تاریخ) و جوگرافیا و گشت لایه نه یل شارستانی مللهت و نه ته وه و کوومه لگایه یل خوهره لات که یگ. یه کیگیشه له وه چه مک یله ک فره ترین خزمهت وه ناوچه یل خوهره لات گووشه ی زه وی کردگه. ئمجا له ایرا مه به سمان زیاتر رووشنه و بووگ، ک خود چه مک گه نه وه زانسته سه ک ئه هه میهت داسه میژوو (تاریخ) و ژیان ناوچه یل خوهره لات گووشه ی زه وی. هه ر له وهر ئه وه ییش ئه را ساله یل فره یگه چووگ ک زاراوه یا مسته لچ (رووژه لات و رووژه لاتناسی) وه سه قهت له لای زوورم نویسه ر و هونه رمه ند و تاریخنویس و سیاسی و جوگرافیناس و روو ژنامه نویسه یله وه ته ریه یگه کار ! وه بی ئه وه ک هویچکام له وانه پرسیار له وه کردویگ ک (رووژه لات) مه عنای چه س و (خوهره لات) مه عنای چه س ؟ وه ختیگیگیشه ته ماشای هه ر دوگ مسته له حه گه بکه یم ره سیمنه ئه وه ک وشه یا که لیمه ی (خوهره لات و خوهره لاتناسی) فره له (رووژه لات و رووژه لاتناسی) راسته، ئه ویش له بان ئی به لگه یله :-

یه کم : (رووژ) له وهر انوه ر (یوم) عه ربی و (روز) فارسی و (دهی: day) ئنگلیزی هاتگه و هاتگه سه کار ، وهل (خوهر) له وهر انوه ر (الشمس) عه ربی و (خورشید) فارسی و (سه ن: sun) ئنگلیزی وه کار هاتگه. یه ییش له وه ختیگ (ناسی) ییش ئه را ناسین و شیه وکردن ناو و شوون و تاریخ و رویداگ و دیارده یگ وه کار هاتگه .

دویم : ئه وه که سه یله وه وه کاره له سیان و ئه هه میهت دانه ناوچه و مللهت و نه ته وه وه کوومه لگایه یل گووشه ی زه وی، له بان بنه مای (رووژ) ناوچه گه جیا وه نه کردنه و کار له بانیه نه کردنه، به لکوو له بان بنه مای (خوهر) جیای کردنه سه وه، وه نه وه ک ئه وه ناوچه یله وه سه به ب پایه ی خوهره وه که فته وه ره خوهره لات گووشه ی زه وی. ئه یه بیجگه ئه وه ک له وه ناوچه وه هه ر له ده مه و سوو تاریخه وه له خوهره لات وه خوهر هه لایگ و له لای چه پیشیه وه خوهر ناوا بووگ، له وهر ئه وه نه وه ناوچه یلیشه وه (خوهر ناوا) ناسریانه و ئه وانه ییش ک کار له بان ژیان و تاریخ و گشت لایه نه یل شارستانیگه ی کردنه وه (خوهر ناوا ناسه یل) ناسریانه .

سێیم : ئه وه سه ک ئه را یه که جاجر ئه وه مسته له حه له لایه ن یوونانیه یله وه هاوری کار، ک له بان بنه مای پایه ی جوگرافی ئه وه ولات و ناوچه یله ناوی نیان ک که فته یینه دیم راس و چه پ خوهریانه وه. ئه را نه مونه وه ناوچه یل دیم راس خوهریان وتیان (خوهره لات) و ناوچه یل لای چه پیش وه پی وتیان (خوهر ناوا). ئمجا ئه وانه ک ئه هه میهت دیانه ناوچه یل خوهره لات وه بیان وتیا (خوهره لاتناس) و ئه وانه ییش ئه هه میهت دیانه ناوچه یل خوهر ناوا وه بیان وتیا (خوهر ناواناس).

ولایت

تورکمانستان

کول سوو

بیاوان (قهره قوم) ک وشک و بی ناوه و نزیکه ی ۸۰٪ روی ودر تورکمانستان داگیر کردگه. وولی باوهش زنجیره جهوهل (کۆپی داغ) له باشوور ئه و ولاته کهش و ههواى خوش وگونجیاگیگ دیریگ و ههر له وهر ئه وهیشه زوورم شارهیل گرنگ یا موهم تورکمانستان وه ئشق ئاباد پایته ختیشه وه له و ناوچه دروس کریانه. ئه و ولاته له سال (۱۸۸۱) وه گوورهی ریکه فتننامه ی (ناخال) له ناو نی رووسیای قهیسهر و دهولهت قاجار وه فه رمان (ناسره دین شا) له ئیران جیاوه کریا و خریا بان ئمپراتوریهت رووسیای. له سهردم یه کیتی سو فیت جارانش بویه یه کیگ له کۆمارهیل سو فیت، وه لی له شوون رمیان ئه و یه کیتی له سال (۱۹۹۱) تورکمانستانیش سهرود خوهی خوهی ئاشکرا کرد. سستم سیاسی ئی ولاته تاکه حزبیه و (سه فهر موراد نیازوف) رابه ر پارت دیموکرات تورکمانستان تا وهخت مردنی له سال (۲۰۰۶) رابه ر ولات بوی وه بی رکابه ر یا مونا فس. نیازوف له سالهیل کووتایی عومری خوهی وهک سهرۆک تورکمانهیل زانست و له سال (۱۹۹۹) خوهی وهک سهرۆک کۆمار هه تاهه تایی تورکمانستان ئاشکرا کردو بهش فره یگ داها ت ئه و ولاته له جیای پرووژه ی ئابووری و کوومه لایه تی ئه را پرووژه ی جوانکاری ته رخان کرد. ئمجا فره یگ له شار و ئاوی و ناوچه یل جیا جیا و جاده و مه درسه و مه یدان و نه خوه شخانه و شوونه یلیگ تر وه ناو سه فهر موراد نیازوفه وه ناو نریان.

تورکمانستان له سالیک (۶۰) ملیون مه تر سیجار غاز سروشتی تیره یگه به ره م و کۆمپانیای رووسی (غاز پرۆم) دو له بان سیی ئی نسبه سینیک وناکووکی دریز ماوه ی ئه و کۆمپانیا وهل حکومت تورکمانستانا له بان نرخ غاز له سال (۲۰۰۶) کووتایی وه بیهات. ئمجا دو یاخر غاز پرۆم رووسی رازی بوی وه نه وهک ۴٪ نرخ غاز زیای بکه یگ. وه سه به ب نهوین خهت لویله ی کلکردن نهفت و غاز و ناکووکی ولاته یل کنار ده ریای (خه زهر) دوه له بان چوینیته ی کهک وهر گرتن له سامانه یل نهفتی و غازی خه زهر، تورکمانستان نه تویه نستگه فانجاز زیاتریگ له ده رکردن غاز و نهفت بکه یگ. ههر له وهر ئه وه بیس کۆمپانیایه یل بیگانه سل کهن له سه رمایه گو زاری ئه و ولاته ک ئه نجامه گه یشی سسه و بوین ئابووری تورکمانستانه.

تورکمانستان ولایتیگه

له ناسیای ناو راس و له

باکووره وه هاوسای ئۆزبه کستان

و کازاخستانه و له باشووره وه

هاومه رز ئیران و ئه فغانستانه

و له رووژه لاتیشه وه لکیاسه

تاجیکستانه وه و له رووژئاوایش

مه رز ناو هاوبه ش دیریگ وهل

ولاته یل رووسیای و نازه ربایجان.

تورکمانستان یه کیگه له و

ولاته یله ک ریگه نه یریگ له

بان ده ریایه یل نازاده وه.

ئاگری

له

گوزه یشته

کول سوو

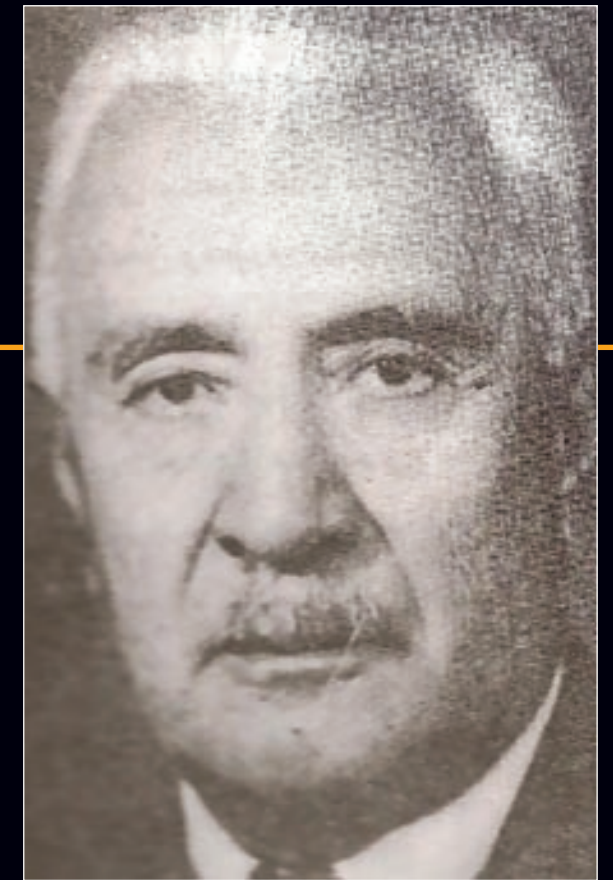
گشت به لگه یل میژوویی یا تاریخی جهخت له بان ئه وه کهن ک ئاگری ها تگه سه ئاوادانکردن له چه رخیل کوپه ن و ههر له و سهرده مه یل کوپه نیسه ها تگه سه ناسین و له باوهت تاریخ ئاگری ئه وه ده رکه فته ک یه کیگه له کوپه نترین بازاره یل له کوردستان و عیراق وه گشتی.

ئاگری وهک ناوچه یگ سه نگ شارستانی و سیاسی و بازرگانی خوهی داشته وه تاییهت له سه ده ی (۱۶) ی وه رجه زاین له و وه خته ک میر (زند) ئاوه دانی و پیشکه فتن زیاتر له تی ئه نجامدا و له وه خته ده سلاتی ده سکرده دروسکردن شماره ی یه کجار فره یگ له خانگ و مال و له بان قه لا و ناو راسی ک جوانی فره یگ به خشا ئاگری و شیوه ی شوونه وار جیاواریگ به خشیه ئی شاره و له هه مان وه خته ریگه و بان ئه رای دروسکرد و ئاویش ره سانه پی. له سال (۵۳۳ و.ز) میر (زند) میوانداری (زه ره ده یشت) کرد ئه را وازکردن ئه و پرووژه یله ک ئه نجامیندا له بازار ئاگری، ئمجا ئاگر له بان نک جه وه یل کردنه وه ئه را ده رخستن که یف و خوه شی وه ها تن زه ره ده یشت و ئه را ماوه ی (۳) رووژ له ورا مه نده وه و دو یا خریش وه خوه شی و شادیه وه وه یریگیا له وه خته گله و خواردنی. سه رجه وه یل فره یگ باس له وه کهن ک ئاگری ولایتیگ خاوه ن کوپه نترین شوونه واره، ئه را نموونه یش ئاوی (کوندک) ک که یگه رووژئاوای شاره گه وه. له سال (۱۱۵) ی زاینی رۆمانیه یل وه سه رکردایه تی (تراجان) شار ئاگری داگیرکردن و به یگه ر گه ورا یگ له تی دروسکردن وه بوونه ی سه رکه فتنیا نه وه، وه لی مه ردم ئاگری ئه و سهرده مه وه مه ردانه رزه یل خوه یان ریگخستن و په لامار رۆمانیه یل دان و ئه وانیش ناچار بوین ئاگری یلنه جی. له سال (۱۷) ک (۶۳۸ ز) له سهردم (عومه ر کور خه تاب) له شکر یگ کلکرده شار ئاگری وه سه رۆکایه تی (عه بدوللا کور خوزاعی) ئه را وازکردن ئاگری و له و سهرده مه پیشوازی له و پیاوه کردن وه ره له هه مان وه خته خوزاعی نه خشیگ دانا ئه را دروسکردن مزگفتیگ ک دو یای ماوه یگ ناوی نریا (مزگفت گه ورا ی ئاگری). ناو ئاگری له کتاوه یل فره یگ ها تگه و له سه رجه وه یل تاریخی فره یگیش ئشارهت وه بی کریاگه وهک (ئاگرا، عه قره، ئه سته مبول بویچک، ئه لجه یل) و ناوه یل تاریخی تر.

ره فیق حلمی

گول سوو

ره فیق حلمی که سایه تنی رووشنهویری و سیاسی ناودار کورد و نویسه و رووشنهویر گه ورا و سه رۆک پارت هیوا بوی . ناوبریاگ له سال ۱۸۹۸ له شار گه رگووک له دالگ بوی و وهل خیزانی ئهرا شار سلیمانی چین و له ورا که ورا و بوی و وه دراسته خوهی کوتایی هاورد.

حلمی وه خاتر هویر به رزی و رووشنهویری بالایک ک له باوه تهل سیاسی و رووشنهویری و هویری داشتگه وه (مؤنهور) ناودار بو بهو له کووتایی دهسلتاری عۆسمانیهل ک رووشنهویرهیل که میگ وجود داشتن ناوبریاگ رووشنهویر وه توانایک بوی . حلمی له شوون کووتایی هاوردن وه مدهرسی ئامادهیی سه ربارزی وه ره و ئسته نبول چی تا له بهش ئه نداداری دراسته ته مامبکه یگ . ناوبریاگ له پسه گان سه دهی بیستم و له وه خت حکومهت شیخ محمود له سلیمانی نهخش یا دور بهویگ داشت . حلمی بیجگه زوان کوردی ک زوان دالکی بوی وه شیوهی به رزیگ وهل زوان عه ره بی ئاشنایی داشت و و ئاکاداری فرهیگیش له زوانهیل فارسی و تۆرکی و ئنگلیزی و فره نسی داشتگه و شره بلیک وه زوان تۆرکی نویسه که . ناوبریاگ وه رووشنهویر و سیاسی نیشتمانپه ره ریگ ناسریا ک له شیخ محمود نریک بوی و بیجگه ده رس داین له بواری مه جالهیل سیاسی و رووشنهویری چالاکی فره یگ داشتگه و ناو ره فیق حلمی متنور نریا بانی . ره فیق حلمی نهخش یا دور که وریک له رویداگهیل ۶ ئهیلوول سال ۱۹۳۰ داشت و پۆست یا مه نسه بهیل حکومه تی فره و گرنگیک له ماوهیل جووره جوور گرته دهس و کارهیل ئیداری وه خاسترین شیوه جیوه چی کردیاد . ناوبریاگ له وه خته و شکنه ریگ له وزارت په روره ده له شار سلیمانی و وه ریه و وه ره له وزارت په روره ده له لیوای به سه ره و به عقوبه گرته دهس و له شوون شوورش ۱۴ ته مموز سال ۱۹۵۸ بو به پاشکوکو یا ملحقیک له بهش رووشنهویری له سه فارهت عیراق له تۆرکیا . ناوبریاگ بیجگه ئه ی چالاکیه یله له داناین و نویسانن کتاویش وه تواناوی و له نویسیا که یلی توپه نیم ئشارهت بکه یمنه: کورد له شه فهق تاریخ، یادگاریهیل له شهش بهش، له په که و داین له ئه ده ب کوردی هاوچرخ، شعر و ئه ده ب کوردی له و جلد و بیجگه ئه وانه پریگ له کتاوهیل مه درسه ته ترجمه کرد . حلمی له ۴ ئاب سال ۱۹۶۰ له به غدا وه ره حمهت خودا چی و تهرمی ئهرا شار سلیمانی نریا و له گوورستان سیوان وه خاک سپاریا .

هادی ناو باوگی محمه مد کور موسا کور مه هدی کور (مه نسور) ه، دایگی به ربه ریه و ناوی (خه یزه ران) ه، له شار (ره ی) ها تگه سه دونیا، له سال (۱۴۷ک) له شوون مردن خه لیفه مه هدی خلافت وه یی دریاگه، چونکه موسا هادی گه وراتر بوی له هاروون ره شید برای، له وهر ئه وه له و سه رده مه باوگی بریار دا سه رده تا هادی دهسلات وه بریگیگ وه مه رجیگ له شوون خوهی خلافت به یگه دهس (هاروون ره شید) برای، ئمجا سه رچه وه یل ئشارهت وه ئه وه که ن چهن رووژیک وه رجه ئه وه ک (هادی) دهسلات بگریگه دهس له ولاته یل رووژه لات وهل ناوچه یل (ته به رستان و جورجان) جهنگ کرد. (خه تیپ) ئویشیگ: کهس له ی منال تر نهویه له خه لیفه یل ک سالیگ خلافت وه بریگیگ، ماوهی خلافت هادی سالیگ و چهن مانگیگ دریزه داشتگه. وه خه لیفه هادی وتیان (موسا ئه تبه ق) چونکه لیوی له بانه وه ههر له منالیه وه واز بوی و باوگی خزمه تکاریگ کردویگه نه وکه ری و گشت جاریگ وه ختی دیاگه ی وه یی و تیگ (موسا) دهمد بنه یه ک، ئه ویش لیویدی لکانیاگه قه ی یه که وه وه ههر له وهر ئه وه ییش وه (موسا ئه تبه ق) ناو ده رکرد. هادی له لایهن باوگیه وه خلافت وه پی دریا وه مه رجیگ له شوون خوهی به یگه ی (هاروون) برای، وه یل دو یاخر هادی په پیره و بریاره گه ی باوگی نه کرد و فه رماندا ک (هاروون ره شید) دویره و بخریه یگ ئهرا ئه وه ک خلافت به یگه دهس کوره گه ی خوه یه وه ک ناوی (جه عفر) بوی، وه ههر حال (یه حیا کور خالد به رمه کی) ئامووزگاری هادی کرد ئه و کاره نه که یگ چونکه جه عفر کوری هیمان مناله و، وته پی: بایه سه وه سیهت باوگد باریده چی. ئمجا ئه وانه ک موبایعه ی (جه عفر) کردن ئهرا خلافت (یه زید کور معاویه، عه بدوللا کور مالک، علی کور عه سا) و چهن که سیگ تر بوین. (یه حیا کور خالد) وته هادی: خوه زگه جه عفر کورد دویره و بخه یل له خلافت تا وه ختیگ عمری گه ورا بووگ و دو یاخر داوا له (هاروون) بکه واز له خلافت باریگ ئهرا کوره گه د. یه حیای به رمه کی قسه ئهرا (خه لیفه هادی) کردیاگ و ئه ویش گووش له یل گرتیاگ ک وته پی: ئه ی سه رکرده ی موسلمان ئه گه ر له یوا بکه یل مه ردم په شیمانه و بوون له باوهر خوه یان و خوه یان کیشه وه له په یمانیان، وه یل ئه گه ر خلافه ته گه بیلیده چی ئهرا هاروون براد و دو یاخر به یده ی جه عفر کورد ئه و وه خته جهخت له بان به یه گه کریه یگ و مه ردمیش رازی بوون وه و بریاره. ئی ئامووزگاریه کاریگه ری داشت له بان هادی و ئه وه بوی (هادی) پیشیاره گه ی (یه حیا به رمه کی) په سه ن کرد، دو یاخریش زال بو یه یان ئه و خوه شه و یسه ی ک ئهرا کوره گه ی داشته ی و شه رمیشی هات له برآگه ی، وه یل (هاروون) تواس جواو براگه ی به یگه وه دو یای ئه وه ک حال هاوردویگه ته نگ و چه وسانو یگه ی. یه حیا ئشارهت وه ئه وه که یگ ک (هاروون) داوا له (هادی) برای که یگ ک ریگه به یگه پی ئهرا گه شترکدن و راوکردن، ئه ویش ریگه ده یگه پی، وه یل هاروون زوی خوه ی گوم که یگ و له یوا له یل هات (هادی) داوا ی هاوردنه وه ی که یگ و قسه ی فره یگیس وه پی کرد، ئه وه بوی هاروون داوا ی وه خشین له (هادی) برای کرد و ئهرا ماوه ی فره یگ (هاروون ره شید) سه بر کرد تا مردن (هادی) برای ک له شوون خوه ی به یهت وه پیدایا.

خه لیفه هادی

گول سوو

سیستم بیمه یا تهئمین جه مگا له عیراق

شۆرش شاواز

پیشته له ناو چین رژیم به عس،
فره چیشته له عیراق چوی
نه خوه شیبیگ سهر داوبان له وانه
یه کیگیان سیستم یا بیمه یا
(تهئمین) جه مگا بوی و نیسهیش
ژانده گهی مهردم نهی جه مگا یا
(کوومه لگا) کیشنه ی. چمانی
وهل هاتن نه مریکا وه ناو عیراق
نهی نه خوه شی سیستم بیمه
یا (تهئمین) تاکه که سهیل
و فینانسهی تهئمین جه مگای
ک سالان دریزگیگه نه مریکا
چوی سهره تانی وه لیا دس
و په نجه نهرم کهید، تویش
عیراقیش هاتگه و جه سهی
نهی جه مگایشه گرتیه سهو وه،
یهیشه پیشکه شی نه مریکاس
وهمهردم جه مگای عیراق!.

له نه مریکا نزیکی یس ساله نهی سیستم تهئمین و
فینانسهی جه مگا هاله بهر باس و له زهمان ره نیس جوهوری
بیل کلینتۆن یهکی له شو عارهیل سهره کی یه بوی ک نهی
سیستمه دروسه و بکهید، وهلی دو دهوهری ههشت ساله ناو
پیشته سهر و نه توینس دروسی بکهید و هیمان ها له بهر باس
و سیاسته تکه رهیل نه مریکا مه ننه سه ناوی چوین دروس بکهن!
شایهت نه مریکا له فره چیشه یله و کفتیه سهو نوا وهلی وهگ
دیاره نهی زوور فرهی دونیا نه توینسهی نهی مه سه له چاره
بکهید. بایمهو سهر باس خوه مان و گه پ عیراق بهیم، له
عیراق نه گهر نه خوهش بویدن و بچی نهرا نه خوه شخانه، بیجگه
له وهگ خاس تیمارت نهی کن، به لکوو دوکتوره یله نادرسی یا
ناوونیشان خوه یان دهنه پیت تا بچه ناو مه کته به گهی خوه یان
و له ورا دهوا و دهرمانت بکهن. خودای نه خواسه نه گهر له
عیراق نه خوهش بویدن، بایه ههست و نیست خوه د بفروشی تا
بتویه نید خوه دهرمان به کهید یه یه کی له لی. دویم بایمهو سهر
یه گ نه گهر سه یاره یا ماشینی داشتیوگ و له بهخت گهنت بهید
له کهسیگ، ئمجا وه قهول وه نهی: (خهر بار و باقله بار که)،
بایه په نا بویده سیستم عه شیرت و خیل ک وه زووان عه رهوی
وه پی ئویشن (فصل) ئمجا وه منهت و شوازیگ دلایان وه دس
بارید و کوتیکیش بهیده شیخه که یان و چن کوت تریش بهیده
خاون مردگ! کول و کوتا زیانت قهلقورت بووده یه کا و بیجگه
له وهگ سه رمایه له دهست چیه، چن کوت تره کیش هابده زیز
قهرز و قویله.

وهختی سیستم بیمه یا (تهئمین) و فینانس جه مگایی نه
کار و پیشه ییش نه منیهت و ئاسایش نهیری. نه گهر له فهرمانگه
یا دایره یگ یا کۆمپانیک کار کهید و خاون کار له کار جوواوت
بکه یگ یا دهرت بکهی، جای نه وه پی په نا باریت یا حق
و حقوقی بهیده پیت تا زهمانیک کار دوینده و وه یا خاوهن
کاره گه ولدا سازش کرد و یا نه کرد، جیک بووت ک پیشته
بهیده پییه و کم که مه گهی له ورسی نه مریدن. سیم نه گهر له ناو
کار بازرگانی یا توجارهت بویدن و کار توجارهت بکهیدیش
وه ده لیل و سه بهب وهگ سیستمه تهئمین نهی، بایهت سه دی له سه د
ریسک بکهید (بخهیده مه ترسی)، ههر چن له ناو کار نکۆنومی
یا نابووری و بیزینس خوهی ریسک (مجازه فه) ههس وهلی
میزان و دهره جهی ریسک نهرا ههر کار توجاریگ له سه دی

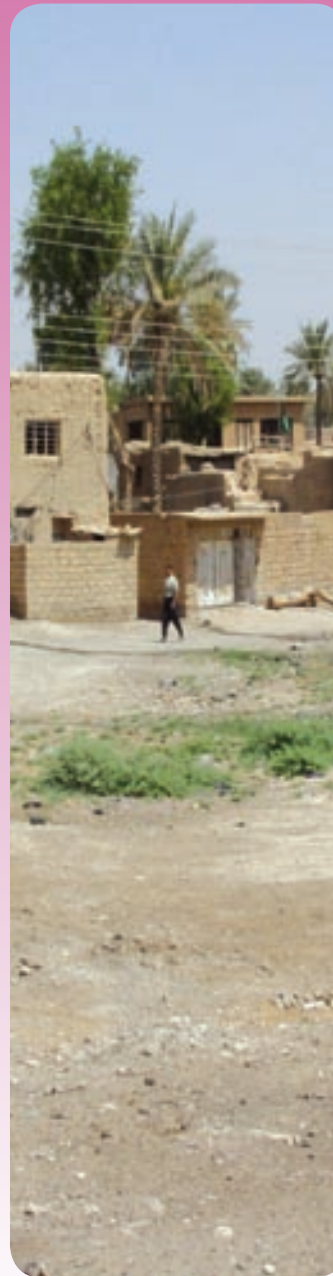
بیس نهو بان نیهید، وهلی وهختی کهسانی ک کار توجارهت و
بیزینس کهن له سه دی سه د ریسک کهن یه خوهی فره خه تهره و
تاجریش له په نای نهی ریسکه ک کهی و پیشتیوان نهیریت، له دو
لاوهو کاره گهی که نه یه کی یه گ نه گهر بتویه نی نهو چیشه یله
ک جه مگا توان بره سنیگانه ده سیان وه سوود فره یگه و ده یگهی
پیان و له لای تریشه و دوینده ک رووژ نیه له عیراق تاجری زهرت
نه که یی نهی له زهوی و وه رشکه ست نهوت. وهلی نه گهر سیستم
فینانس و گارانتی بوودن، ک له فیشتر دهوله تهیل ههس و ههتا
له خود نه مریکایش بیجگه له سیستم دهواو دهرمان ته مانی
گارانتیهیل تره ک ههس، له عیراق نهی سیستمه پا بگریت، نهرا
گیشتی که سهیل جه مگا بووده پیشتیوان خاسیگ و ئایم وه دل
و جورته تهو زیان کهید و زانید نهرا دویارووژ خوهی چه کاری
بکهی، وه یه خوهی بایس بویه له ناو جه مگا تهئسیر بکهید.
له جی وهگ ههر کهس نهرا زیان خوهی پرووژهی داشتیوگ
و له دویارووژ خوهی هویره بکهید، زیان بویه سه زبانی رووژانهو
یه خوهی نهرا ههر جه مگای فره خه تهره. ئیسه نهی که سه یله گ
له ناو نهی جه مگا ک هوچ پیشتیوانی نهیرن، چوی زیان بکهن؟
ئایه می گ ک وهل بوچگترین نه خوه شیا وه یا حادسه ی زیز ناو
بووت وه چ ئومیدی پرووژه نهرا زیان خوهی و منالی بنه ی؟
وه ته مام نهی چیشه یله و ک وه تیم ئایا وهخت وه نه ره سه
کاره ده سهیل ده ولت نه رای فکر و هویری بکه نهو؟ ئایا
نهی مه ساکل و پرسگره یله نیاز وه چاره ی ئورزانی (تهواری) یا
نا ئاسایی نهیریت؟ ئایا نهی جه مگای عیراق ک وه گووره ی
ئا ماریگ ک خوه یان دانه نزیکی یه ک میلیون ژن بی شوی و
بیوه و نزیک دو میلیون منال یه تیم دیریت وه چ ریگه و کوزران و
زیان خوه یان وه ریه و بووهن؟ ئای بایهت بووسن تا بزانت که ی
ده ولت چیشتیگ وه سه ده قه ده یگه بیان و چوی کیایی که ر
کیایی دس ده ولت بوون یا سیستمی دروس بگریهت تا بی
منهت مانگانه بویلی وه بیان بریهت تا زیان خوه یان ئیداره بکهن
و له زیز منهت هوچ کهسیگ نهون. چوین نهی سیستمه نیه و تا
ئووره ییش ک گووش هاوردم و بردم له سه ری کهسیگ نه باس
کهید و نه هویر له لیه و کهید، ئایا نه بوون سیستمه فینانس، نهی
جه مگای فره شه کهت عیراقه وه ره و کوو بهیدن؟ ئایا زهمانیک
تهیهت ک له عیراق زیان کردن گارانتی و زهمانهت بگریهت؟
ئیمیه ییش ئومید دیریم دور سه بووت...!.

مه نه لی هاتم

احمد الحمد مه نده لای

قه سه م وه خودا وه خاک و ناند
 م له خودا توام تا ههس جهیاتم
 دل خه لاس کرده وه خوسه و ناله
 مه نه لی هاتم تا دلم بوو واز
 گهرمه سیر خاسه خاسه گهرمیان
 نه را مه نه لی نه نس تا بچیم
 یاد مه نه لی نیه چووگ وه هووشم
 دارهیل خورما سهر له ناسمان
 عه نار شرینه گول رهنگای رهنگ
 ت خودا برا ت بهو بکه نیمزا
 بهو گووش بتهکن وه قسیه ی بهنده
 تا که ی هه بویشم خوریاگه جه قمان
 سنگه سنگ نه که یه فورسه ی عومره
 خوته خوت نه که دویر نیه شارد
 نهر نایده مه میدان هوچ نیه کارد

کاج

سه لاهه دین قهره ته په

سهوزه دار بهرزی	وه تهور ژهنگنیگه وه هاته وه دیاری !
نهوسا	تواس په ل پوو ی بکه یید و
له بان یائیگ بوی	خوینی هه لژی !
خوهر	مویچرگه چیه گیان دار و
له ناو قه پال پیهن وه لنگه یلی هلات و	شیتنه لی بوی
شنه ی شه مال شه وهکی	کرده بال سهردهوا
دایه م گورانی له گووشی چری...!	ههفت جار وهدهور سهر خوهیه و خری داو
رووژی	کوتاره ی له بن
سهردهوا ی پیسی	دوول

چوول
 بی بن ژیر پای...!
 نیرنگه
 لهو روژا گ سهوزه دار بهرز
 دهسی وه خوین سهردهوا رهنگ بویه
 هیما ی هه مویچرگه ها گیانی و
 ته نیا وه بهی هچان
 نهول نیل پاییز و زمسانا جه نگیدو
 گجاری ههر پیرووزه...

حه رامه خه و

کامل جه میل بهگ

بروا بکه خه و نه یرن چه وه یلم
 مهیل نه ما له لام، بریا دی مه یلم
 نهوسا قه لا بویم وهك قه لای نه مان
 گهرده لویلیگ هات قه لاگه م رمان
 بویه که لاهه، قه لای نه مانم
 ناحه ز ناگردا قه لای جارنم
 چاره رام نیه له ی دونیای گه نه
 یهك جار یهکی که م نیه زانم چه نه
 بروا دی نیه که م من خوهشی بوینم
 تهوا و بوی عومرم سوزانن شوینم
 قه لاگه ی دلم سویک سویک رمیاگه
 یهك دیواری ماس نه و باقی خاکه
 با ههر دانیشم کز کز له سایه ی
 دهسه وزرانی دی نیه وگن چاره ی
 گوناهم چه سه قه لام رمانن
 له ناوه ختیگا بالم شکانن

نه عله ت له بهد وله سزاده ریل
 چوی قه یس پییم کردن ههر چرم یاله یل
 هه رامه خه و که م له که لاهه ی دل
 لاوازه قامه ت چه فته و بوی چوی چل
 بروا دی بکه، خه و نه راد نه یرم
 برینه م له بن، بهو بکه سه یرم

لیود شه فاسه

ناهید محمدی

لیود شه فاسه و دهمد دهرمانه
 مردی زینی که ی نه فسه گیانه
 بالات نه ونه مام زهره ت شیرینه
 تیه یته لاکین ههر دلی سانه
 ناگر دایدنه له مال و گیانم
 هاودهردی منن شه م و په روانه
 هه م خوله کووم هه م گره ی ناگر
 شه و تیه ریکی دل لیت چراخانه
 ههر که س بهشی بوو نه و میوه ی باخت
 شای باخه وانه یل له عیشق سوتانه
 ههر که س بچنی خونچه ی له لیوت
 تا وه قیامت دلی جوانه
 ههر که س چه وه یلت، چهوی جواو کرد
 خه رگی خه سه و بی خانمانه

جهنگ و شاکار ئه ده بی

هه مه مهنتک

یا وه معنایگتر جهنگ چ کاریگه ریگ له بان ئه ده ب و گشتی دیری؟ ئایا جهنگ بووگه مایه ی داهینان و شاکار ئه ده بی؟ ئایا نویسه رهل چوین نوورنه جهنگ و چ هه لویتسیگ له وه راوه ری داشتنه؟ له ی باوته ته قالا کهیم جواو ئه و پرسیاره میله و چهن دین پرسیارتر بیهیمه و. نویسه رهل وه ئه رک سهرشان خوهیان زانن ک روی وه روی ئه و راسیه بوونه وه هه ول چاره سه رکردنی بیهن؛ وه تایبهت ک قوروانیه یل ئه و جهنگه یله زوور میان جوانه یلن؛ و کوژیان جوانه یلش بووگه هووکار یا سه به بیگ کاریگه ر ئه را دارمیان کوومه لگا؛ له وه ر ئه وه گ جوانه یل ئه کتیه ترین یا جالا کترین به ش ناو کوومه لگای هه ر ولاتیگن و وزه یا تاقه ی وه ریه و برددن زوورم کاره یل ناو ولاتن. ته نانهت هه ر جار جوان که فیه گه ژیر کاریگه ری ئایدیۆلۆژیایگ ک یه ییش هیلگ ئه را کاره یل ترسناک وه کاری بووه ن؛ هه ر وه و جوورگ له ده یه ی سه ده ی گوژه یشته له کوردستان روی دا ک زوورم جوانه یل که فتنه ژیر کاریگه ری ئایدیۆلۆژیای و بیر و

جهنگ نه و کاره ساته گه وراسه ک روی له هه ر شوینیگ بکه یگ ویرانی که یگ؛ له میژوو یا تاریخ جههان تا نیسه نه ژنه فتمینه و نه یمنه جهنگ خیر و خوهشی ئه را ملله تیگ هاوردویگ؛ ته نانهت نه گه ر نه و جهنگه ئه را نازادی و نه جات ولات و نیشتمان بووگ نه وه بیجگه مالویرانی و نه هاهمه تی زیاتر هو یج تر وه شوینییه و نیه. نه وه گ نییه توایم له ی باوه تمانه باسی بکه یم نه وه سه ک جهنگ چ په یوه ندی بیگ وه ل نه ده ب دیری؟

باوه ر ئسلام سیاسی. نیمه لهیره ئویشیم جهنگ کاریگه ری فه ره یگ له بان وه دی هاتن به ره هم نایاب دیری، چوینکه جهنگ بارووه زعیگ له یوا تیه ریگه ئارا ک هو یج مانایگ ئه را ژبان نیه مینی؛ و ته نانهت گرووپ و تا ک پاخی زیاتر له ناو ئه و کوومه لگایه یله تیه نه دی؛ له ناو ئه و کوومه لگایه یله ک تویش جهنگ تیه ن مانایگ ئه را هویر جیاواز نیه مینی؛ چشتیگ وه ناو ره یینی نیه مینی؛ هه ر وه ی خاتره له شوین ئه و گشت مالویرانی و نه هاهمه تیه ئه و کوومه لگا و ولاته یله نیاز وه شوورشیگ فکری و عهقلانی دیرن. نه گه ر لاپه ره یل میژوو له یه که و بیهیم وه تایبهت میژوو ئه ده بی جههان؛ دوینیم سه دان داهینان و شاکار ئه ده بی به ره هم دو یای جهنگن. یه عنی جهنگ بویه سه هه وین و که ره سه ته ی ئه و داهینانه یله. ئه را نمونه بیلا بنووریمه جهنگ یه کم جههانی ک بویه سه با یس کاولکاری و ورسیه تی و قات وقری له گشت جههان؛ ته نانهت کوردستانیش گرده سه وه ر ک له ناو کوردهواری خوهمان وه سال گرانیه گه ناسریاگه؛ له و سه رده مه ک سو پای عوسمانیه یل شکیا و ئمپراتوری عوسمانی هه ر هس هاورد و رمیا؛ سه رباز هیل عوسمانی له کوردستان هه رچی خواردن و به ره هم گهنم وجویه بوی وه تالان بردن؛ هه ر وه ی خاتره مه ردم ده یان چاله گهنم دروس کردن تا گهنه گانیان له تی بشارنه و. نه و جهنگ گه ورا و هه مه گره گشت ملله ته یل جههان تویش نا ئومیدی و بیزاری له ژبان کرد؛ له شوین ئه و نا ئومیدییه له ولات فه رده سا بریگ جوان و رووشنهویر ریباز یا نه هجیگ تازه ئبتکار کردن وه ناو ریباز (سووریا لیزم) ئه را نمونه جوانه یلی جوور (ئه ندری بریتون؛ لو یس ئه را گون؛ سلفادور دالی و پیکاسو) وه ته ما بوین ئه و واقعه نالشت بکه ن و واقعیگتر دروس بکه ن و شاکاره یل ره یین و گه ورا هاوردنه ناو ئه ده بیات فه رده نسی و ئه ده بیات جههان وه گشتی و شعر و تابلیوگانیان ته عبیر له واقعیگ بالتر کردیاد له و واقعه ک له تی ئه ژبان. تۆلستۆی گه ورا رۆماننویس روو سیاس ک خاوه ن رۆمان (جهنگ و ناشتیه) و خوه ی یه کیگ له وانه بو یه ک له جهنگ یه کم جههانی به شداری کردگه و نه هاهمه تی و ناخوهشی فه ره یگ له و جهنگه دیه. به عزی هویر و را ئویشیگ : نه گه ر تۆلستۆی به شداری له جهنگ نه کرداگ؛ نه تو یه نستیا د رۆمان (جهنگ و ناشتی) بنویسیگ؛ هه ر چه ن تۆلستۆی سه ر وه ریباز ریا لیزم بو یه؛ وه لی به شداری کردن راسه و خوه ی له جهنگ هیشتگه سه ی وه و شیوه هونه رییه رۆمانه گه ی بنویسیگ. راسیه گه ی ئه وه سه ک رۆمان تو یه نی رویداگه یل گه ورا ئه رمان باس بکه یگ؛ شایه د وه شعر و په خشان و لایه نه یلتر هونه ری نه تو یه نیم وه و شیوه هونه رییه رویداگه یل پاس بکه یم. هه میش له شوین جهنگ دویم جههانی و سه ره له لان جهنگ له ناو نی ئه مریکا و فیتنام؛ سه ره له نوو له و ولاته یله ک جهنگ و ناخوهشی له تیان روی داگه تویش نا ئومیدی هاتنه. له باوه ت داگیر کردن فیتنام له لایه ن ئه مریکا وه؛ ئه و گشت کوشاره ک له و ولاته رویدا جوانه یل ئه مریکی و فیتنامی بو یه نه قوروانی و یه ییش له یوا له رووشنهویره یل کرد ک هه لویتس بگرن و حه ره که ی هیپیه گان له ئه مریکا دامه زرنن و داوای هه رچی زویتر وسانن جهنگ له فیتنام بکه ن. جیری رۆین ک یه کیگ بوی له رابه ره یل هیپیه گان فه ره وه توندی خوازیار وسانن جهنگ بوی و چهن دین جار خوه ی

جهنگ بویه سه هه وین و که ره سه ته ی ئه و داهینانه یله. ئه را نمونه بیلا بنووریمه جهنگ یه کم جههانی ک بویه سه با یس کاولکاری و ورسیه تی و قات وقری له گشت جههان؛ ته نانهت کوردستانیش گرده سه وه ر ک له ناو کوردهواری خوهمان وه سال گرانیه گه ناسریاگه؛

نیشانداین خستگه سه ری ئه را نارزه ایه تی ده ریرین له جهنگ و چهن دین جار له لایه ن پۆلیسه وه گریاگه و لیوکلینه وه یا تحقیق وه لیا کریاگه؛ رۆین شوورش وه ته نیا ری له ناو کوومه لگای ئه مریکی دانا؛ زوورم هیپیه گان هه ر چه ن ته مهن یا عومریان ۲۰ سال وه بان بوین وه لی خوهیان وه جاهل جوان زانستیان و وتیان نیمه دو جار له دا لگ بو یمنه؛ یه کم جار جوور هه ر ئایه یگ روی ئی زه مینه له دا لگ بو یمنه و جار دویم وه ختی بو یه خوهیان په یا کردنه و له وه را وه ر جهنگ وسیانه. حه ره که ی هیپیه گان کاریگه ری یا ته نسیر فه ره یگ نا بان حکومهت ئه مریکا؛ چوین ئی حه ره که نه یار یا موعارز ئه وه بوی جوانه یل ئه را مه یدانه یل جهنگ کل بکریه ن و بوونه قوروانی به رزه وه ندی و نامانج سه رکرده خوه ی په ره س و پیره گان؛ به لی حه ره که ی هیپیه گان ک دژ یا زد سیاسهت ناو خوه ی و ده ره کی ئه مریکا بوین؛ سه رنه جام بو یمنه با یس ئه وه گ گو یریان له سیاسهت حکومهت سه بارهت وه جهنگ وه دی با یگ. هه ر له و سه رده مه نه وه یا جیل تازه یگ په یا بوی وه ناو جیل (جه نه ریشن) ک (جاک کرواک) سه رده سه ی ئه و نویسه ر و شاعر و ئه دیه یله بوی؛ ریچار د براتیگان یه کیگ بوی له رۆماننویسه گان؛ نالان جینسبرگ شاعریگ یاخی ئه و نه وه بوی؛ ئی رووشنهویره یله چهن دین به ره هم ره یین وریکوپیک ئبداع کردن ک کاریگه ری فه ره یگ له بان گشت لایه نه یل ژبان له ئه مریکا و ته نانهت له بان زوورم ولاته یل جههان داشت جوور رۆمان (له بان ری) وه قه له م جاک کرواک ک له تی باس سه فه ر خوه ی ئه را په یاکردن ژبان یگ بالتر و خاستر که یگ. جهنگ هه ر ته نیا کاریگه ری له بان نویسه ره یل ئوروپا و ئه مریکا نه یاشتگه تا شاکاره یل گه ورا و ره یین به ره هم بارن به لکم کاریگه ری ناسه بان نویسه ره یل رووژه لات وه گشتی و کورد وه تایبهت. له وه ر ئه وه گ رووژه لات تا نیسه بی جهنگ و ناژاوه نه ویه؛ نیمه لهیره باس چه ن نمونه یگ کوردی که یمن ک جهنگ و مالویرانی بو یه سه با یس ئه وه گ به ره مه یل نایاب بنویسن. نیمه لهیره باس ئه ده ب وه رگری نیه که ییم؛ یه عنی ئه و ئه ده به ک وه خاتر داگیر کردن ولاتیگ وه دی تیه ی. له سه له یل هه یشتاگان له جهنگ عیراق و ئیران ک جوانه یل هه ردو ولات بپزار کردویگ و ئه و جهنگه هه یشت سال دریزه کیشا و کوشتا ر و مالویرانی فه ره یگ ئه را مه ردم هه ردو ولات هیشته جی؛ ئه و جهنگه ئه ده ب ره یینیگ ها ورده دی و له لایگتره و ئه و جهنگه ئه ده بیگ ناشرینی ش دروسکرد ک ته نیا و به ژن و بالای سه رکرده و پاله وانه گان هو یچتر نه و ی؛ ناشرینی ئه و ئه ده به له وه بو یه ک ته نیا

ک ته نیا ستایش له سهرکردهیل و فهرمانده سهربازیگان کردگه و هاوزه مان له وهخت ئه و جهنگه چهن ناوچه یگ کوردستان وه تایبهت شار هه له بجهی شه هید کیمیاواران کریان و له شوین جهنگه گهیش سهرچهم شارهیل و ناوایهیل و ناوچه یل کوردستان کهفتنه وهر په لامار و شالامهیل ئه نفال به دنناو؛ نویسه رهیل کورد وه خاتر سیاسهت کوشتن و برین رژیم گوروه گوروه به عس نه تویه نستن وه شیوهی راسه و خو یا موباشر نامازه یا ئشارهت وهو ئازاره یله بکهن؛ ئهرا نمونه مه ته له یل (ئه حمهد محمه مد ئسماعیل) له وانه ییش مه ته ل (شوینه وار) له سال ۱۹۸۶ وم مه ته ل (موریه ژه) له سال ۱۹۸۷ و مه ته ل (چه وهری) له سال ۱۹۸۷ گشت ئه و مه ته له یله رهنگدانه وهی جهنگ هه یشت ساله ی ده سلانداره یل عیراق و ئیران ئه و سهرده مه بوین . وه ل ئه نفال و کیمیاواران کوردستان وه تایبهت ناوچه یل گهرمیان، رۆمانه گان به ختیار عملی ک له شوین راپه رین دهرکهفتن جوور (دویابین ئه نار دونیا) و (کووشک بالنده غه مگینه گان) ک باس سهرده م ئه و جهنگه ئه رمان کن؛ ک مه ردم چوین بیزار و تویش مالویرانی بوینه وه راسی ئه و رۆمانه یله پرن له سحر و ره یینی.

ئمجا بیلا له کووتایی باوته گه مان که میگ باس جهنگ و کاردانه وه گانی بکه ییم؛ له شوین راپه رین سال ۱۹۹۱ له باشوور کوردستان جهنگ براگوزی دهس ئه یی گرد و یه ییش کاریگه ری له بان گشت لایه نه یل زیان تا ک یا مه رد کورد داشت وه تایبهت جوانه یلمان نا ئومید و وهی خاتره هه زاران جوان دالگ و باوگ و که سوکاریان هه یشتنه چی و روی کردنه ولاته یل جه مان؛ نه وه یا جیلگه تر له ده یه ی هه یشتای سه ده ی گوزه یشته له دهس رژیم به عس گیان دهرکردن و بان گردنه وهر ئهرا ولاته یل ئورویا و له وره تویه نستن خوه یان بره سننه خوهندن بالا و تیکه ل کلتور و رووشه ویری ئه و ولاته یله بوون و له شوین راپه رین ئهرا کوردستان گله و خواردن و له وهخت جهنگ براگوزی رول یا نه خش ودهور گرنگیگ داشتن له قسه کردن له بان ئه و جهنگ بی معنا و وهگشت شیوه یگ له وهر اوهر ئه و جهنگه وسیان خوازیا ر وساننی بوین. له وانه ییش (ئه حمهد مه لا، ریبوار سیوه یلی، فه رهاد پیربال، دکتور محسن ئه حمهد عومه ر، مه ریوان وریا قانع و به ختیار عملی) و جه ندین رووشه ویرتر ک وه راسی نه خش ودهور چالاکیگ له هوشیاره و کردن مه ردم له زهره د و زیانه یل ئه و جهنگه داشتن. له نویسه ره یل ناو خوه ییش فه ره یان هه لو یست گردن جوور (عه پاس عه بدوللا) له گو فار یا مه جه له ی (ویران) و (سه باح ره نجدر) ک جوور هه لو یستیگ ئنسانی دیوان (مه رگ ناوینه) نویسا. ئه نوهر مه سیفی ره حمه تپیش وه شه ره گانی هه لو یست کوردانه یگ گرد و هه رد و مه ته ل یا داستان (ئه لباده) و (ئو دیسه) ی هؤمیرؤسیش نمونه ی ئه و حاله ته ن. هه ر وهی خاتره تویه نیمه بویشیم جهنگ له یوا وه نایم که یگ ک بکه فیگه حاله ته یلیگ ئه لاجه وی (هه لبه ته مه به سمان ئه و نایمه یله سه ک خاوه ن هه لو یست جددین ونیه تویه نن له وهر اوهر حاله ته سلبه یگان بی دنگ بوون). له کووتایی توایم بویشیم ک جهنگ کاریگه ری یا ته نسیر گه وریگ له بان به ره م هاوردن شاکاره یل ئه ده بی دیری ئه ویش ته نیا ئهرا ته عبیرکردن له و ئازاره یله ک تویش مه ردم تیه ن وئویش ته قالا یگه ئهرا وه دی هاوردن ئالشت وئوولشت له زیان مه ردم.

هونهرمه‌ند ده‌نگ ناسک هانی و ئه‌لبووم (سیندریلا)

ئاراس چه‌واد

دویه ته گورانی چر ده‌نگ خوه‌ش کورد هانی له شارسه‌ی کوردستان خوه‌ره‌لات له دالگ بویه. هانی ک ماوه‌یا فه‌تره‌ی چهن سالیکه هاتگه‌سه ئه‌را کوردستان باشوور ئیسه دانیشنگ شار هه‌ولێر پایته‌خت هه‌رێم کوردستانه‌و له‌وره‌خه‌ریک ئه‌نجامداین کاره‌یل هونه‌ریه. وه جووره‌گ هونه‌رمه‌ند خوه‌ی باسی که‌یگ، له‌ناو هونه‌رمه‌نده‌یل کورد دووسدار ده‌نگ چهن هونه‌رمه‌ندیکه‌و کاره‌یل هونه‌ریان وه‌دلیه، ئه‌وانه‌یش (زه‌که‌ریا، میره و بلندان).

هه‌ر وه جووره‌گ له سهره‌تا وه ئامازه‌وپه‌ی کردیم هانی خان خانمه هونه‌رمه‌ندیک کوردستان خوه‌ره‌له‌اته ک تویه‌نسته‌گه له ماوه‌یا فه‌تره‌یگ فه‌ره که‌م ناو خوه‌ی له‌ناو هونه‌رمه‌نده‌یل کوردستانا بچه‌سپنیک. هه‌رچهن ناو‌په‌ریاگ هونه‌رمه‌ندیک جابه‌یل و جوانیکه‌و ماوه‌یا فه‌تره‌ی فه‌ره‌یگه‌یه ک هاتگه‌سه ناو دویانی هونه‌ره‌وه وه‌لی له‌ی ماوه‌ی که‌مه، کاره‌یل هونه‌ری فه‌ره‌یگ ئه‌نجام داگه وه تایبهت له بواری مه‌جال گورانی چرین. هه‌رله‌یوا هانی دادوه‌ریگه له ئه‌ندامه‌یل لوجه‌ی (کۆره‌ک ستار) و له‌فه‌ره پرۆگرام تر ته‌له‌فزیۆنی به‌شداره‌ی که‌یگ. هانی تویه‌نسته‌گه وه ئه‌لبووم (سیندریلا) ک ئا‌خرین ئه‌لبووم گورانییه شوین خوه‌ی له ناو دل مه‌ردم کوردستان وه تایبهت کوردستان باشوور بکه‌یگه‌وه جابه‌یل و جوانه‌یل، شه‌یدا و عاشق ده‌نگه خوه‌شه‌گه‌ی خوه‌ی کردیه له‌وه‌ر ئه‌وه‌گ له‌ی ماوه‌یا فه‌تره‌ ک هاتیه‌سه ئه‌را هه‌رێم کوردستان مه‌ردم سه‌رسام ده‌نگ زولال و پر له سووزی بوینه. دیاریترین کار هونه‌ری هانی ئه‌لبووم (سیندریلا) س ک وه هاوکاری هونه‌رمه‌ند هه‌لکه‌وت زاھیر ئه‌ی ئه‌لبوومه دروس کرد و ئه‌مسال بلاو گریاوه. سیندریلا کاریگ جیاواز بوی ک هانی وه ستایلیگ نوو و جیاوازتر له کاره‌یل گوزه‌یشته‌ی له‌تی دهرکه‌فت. ئه‌ی ئه‌لبوومه له (11) track گورانی پێک هاتگه‌وه ناوه‌یل:

(به‌سه، سنگی هه‌واران، تی ناگه‌م، شه‌و تا به‌یانی، ۱ & ۲، ئه‌مشه‌و، هه‌ی واخ، بم شاره‌وه، چۆن، بیزار، نه‌بو سووتان). له دو track ئه‌ی ئه‌لبوومه دو هونه‌رمه‌ند جابه‌یل و جوان و ده‌نگخوه‌ش میره و هه‌لدێر هاوکاری هانی کردنه (1 & ۲ هانی و میره)، (چۆن هانی و هه‌لدێر).

هه وه چه وه شوورشیک کلتووری دیریم

نەشمیل محمد

ژیان لهی دیم دهروه چه وه

شیرین . ک

کلتور بیکهاتگه لهقهیریگ داب و نه ریت و هه ره له کویه نه وه بنبه رمتی دانپیاگه و مه ردم کوومه لگایش پهیرهوی کهن، ئمجا هه ره دهولت و کوومه لگایگ خاوهن کلتور تاییهت وه خوهیه و جیای که یگه وه له یه کیگ تر، خود دهولت کاریگه ری ئاشکرایگ دیریگ له بان چوینی هتی ئاراسته کردن ئه وه داب و نه ریته یله که له کوومه لگا ههس، چ له پیشخستن و ئالشتکردنی وه ره و دیموکراسی چ وه چه واشه وه.

فره جار داب و نه ریت ملله ته یل تیکه ل یه کتری بوینه، دی ئایا وه سه بهب بارووه زع سیاسی بویه یا وه سه بهب نزیک بوین مه رز جوگرافی یا بازرگانی و چشته یل تر. ئه گه ره ته ماشای جه هان ده وره رمان بکه یم ئه را نموونه له رووژئاوا و دهولته یل جه هان یه کم و پیشکه فتگ خاوهن تاریخیگ پر له شوورش و خه باتن تا ره سینه سه نه و ئاسته ک دیرنه ی، وه لی له ولته یل فه قیر و دو یاکه فتگ له وه ئه وه ک سستم دکتاتوری ده سلتدار بویه و تویه نه سته وه خواست و ئاره زوو خوه یان ره قه تار بکه ن و مه ردم بچه وسنه وه و که سیش نه تویه نه سته ره خنه له لیان بگریگ یا وه چه واشه ی ئه وه قانوون و ده ستوره یل ده ولته ته یاس نازادی یا دیموکراسی بکه یگ، وه داخه وه ولات ئیمه ییش یه کیگ بویه له وه ولته یل چه وسیاگ ژیر ده سلات دکتاتوریه ک وه قوربانیدا یینیگ فره وه ره سیمنه سه نه ی قوناغه.

ئه گه ره ته ماشای تاریخ کویه ن کوومه لگای کورده واری بکه یم، ژن قه در و حورمه ت و پایه ی خوه ی داشتگه و فره جاریش سه رکرده بویه، وه لی له وه ره بارووه زع سیاسی و دابه شبوین کورده ستان گویریان هاتگه سه بانی، کلتور بیگانه ی ده وره رمان تیکه ل کلتور ئیمه بویه، ئه را نموونه: پارچه یل تر کورده ستان فره ره نگیگ له یه ک جیاواز دیرن و له هه مان وه خت وه ل ئیمه یا جیاوازن، له کورده ستان رووژه لات (کورده ستان ئیران) کوشتن ژن وه مه هانه ی ناموس یا شه ره ف چشت ئه ل لا جه وییگه، شایه ت یه ییش په یوه ندی وه نه وه داشتووگ که له کلتور فارس تون وتیزی دژ وه ژنه یل که مته

بویه.

ئه گه ره به راورد یا مقارنه ی بکه یم وه کلتور نه ته وه ی عه ره ب که له کویه نه وه ژن هویج هه قیگ وه پی نه دریاگه و جویر به نه مامله وه لیا کریاگه، تا ئیسه ییش شوونه وار ئه وه فکره له قهیریگ ولته یل عه ره بی هه ره مه ندگه، له عیراق که ده سلته یل یه ک له شوون یه ک پهیره و سستم دکتاتوریه ت کردنه، هه ق ئاده میزاد و نازادی و جوود نه یاشت و که سیش نه ویرست ئه وه مه رزه بشکنیگ و هویج گرنگی یا ئه هه میه تیگ وه یه کسان ی و مه سه له ی ژنه یل نه دریاگه، هه ره له وه ره ئه وه ییش هویج گویریان خاسیگ ناتگه سه بان داب و نه ریتیان و هه ره له وه ره ئی کلتور غه له تیشه ژن له یوا هسکرده گه که ئه را خزمه تکردن پیایگ دروس بویه وه هویج هه قیگ نهیریگ له بریارداین و له وه چشته یلیشه که په یوه ندی وه خوه یه وه دریگ و له وه ره ئه وه ییش بایه سه فه رمان پیایگ جی وه جی بکه یگ. پیایگ ئیمه که

له لایه ن رژیمه یل یه ک له شوون یه ک عیراقه وه چه وسیا نه سه وه نه تویه نستنه له ی چوار چیوه ده در بچن، هه ره له وه ره ئه وه ییش هس وه ناره حه تی ژن نه کردنه و یه ییش له یوا کردگه ژن نازادی نه یاشتووگ. له کوومه لگای دو یاکه فتگ که ئاگادار نه یینه له جه هان ده یشت، چه وه ری چشته یگ خاستر له وه نه کریا، وه لی له شوون گویریان بارووه زع سیاسی و نازادی سه روه خوه یی خوه مان تویه نیم گام گورجته بنه یم ئه را یه کسان ی و لاوردن شوونه وار ئه وه داب و نه ریت کویه نه یله که ئیسه باویان نه مه ندگه و نه یه گونجیه ن وه ل ئه قل و مه نتق ئیسه یا، دی بایه سه په ره به یمنه مه یدان شارستانی هت و گشت هه ق و ئه رکیگ وه یه کسان ی له ناو نی ژن و پیایگ دابه ش بکریه یگ، وه ی جووره ولات خوه مان وه ره و ئاراسته یگ تازه تر و پیشکه فتگ تر به یم جویر کوومه لگایگ مه دهنی که گشت که سیگ له تی نازاد و خاوه ن هه ق بوون وه یه کسان ی و بی جیاوازی ره گه زی.

له نانی مال و شوون خوهندن و مه درسه و په یمانکا و زانکو یا جامه، وه ختیگی خوهندن ته واو کرد ریگه ی جموجولی که فیکه ناو نی مال و شوون کاره گی، یه ییش ئه گه ره له شوون ته واو کردن ده سی چه کاریگا، مه معنای ئه وه سه ریگه ی جموجولی هه ره ته نگ و مه رزدار مینیگه وه. له ی کوومه لگای ئیمه هویر با و داب و نه ریت، دین ایش، ریگه له وه رده م فراوان بوین مه ساحه ی جموجویل و په یوه ندیه یل ئسانی ژن، قانوون و ده ستوره یلیش که زیاتر به ره م کلتور یگ ئیرایه تبین ئه یوه نیار ییده وه ره و پشتگیر ئه را شکانن ئه وه مه رزه یله، به لکوو بوونه جووریگ تر له ریگری. کوومه لگا وه خوه ی و قانوون و ده ستور یه وه مه ساحه ی ته نگیگ ئه را جموجویل و په یوه ندیه یل ئسانی و تاقیکردنه وه و ئه زموونه یل ژن دیاری کردگه، دی ئه وه ژنه له هه ر ئاستیگ خوه نریاویگ و له ج پۆست و کار و پایه یگ کوومه لایه تی بووگ هیمان ئه وه ژنه که وه ته نیا چووگه بازار یا شوونیک تر، نه که هه ره وه ته نیا شوون گومانه، به لکوو ئه گه ره هات و تویش کیشه یگی هات، هه ره ئه وه تاوانباره.

ھەيشت ئاموزگارنى ئەرا خاستر وھكار بىردن مۇبايل

رېبوار گەلالە

مۇبايل ئى تەكنۆلۇجىياك لەى سالەيل دوياخره ھاتەناو بازاردەيل، خزمەت گەورايگ وە بەشەريەت كىردگەئەگەر وە خاسى و وە شيوى مەنتقى وھكارى باريم، ئمروو مالىگ لەعيراق نيهك مۇبايل لەتى نەوگ، مەگەر ئەو ئاوابەيل دويىردەسەك لەسەرچەم خزمەتگوزارەيەيل بى بەش كىرمانە، ھەر وەى خاترەھەيشت ئاموزگارنى بېشىنار وە بېيدان كەيم ئەرا ئەوگ خاستر مۇبايلەگانان وھكار بوومين، بەس وەلا بوون تابزانين ئاموزگار يەگانمان چەس..

- 1- چارچىردن يا شەحن پاترى مۇبايلەگە، بايەد وەگوورەى كەتەلۇك جھازگەد مۇبايلەگەد شەحن بىكەى، وختى دويىنى ئشارەى شەحنەگەد ھا بان نيمەياپرەمۇبايلەگەمەخە بان شەحن، چويىن ئى كارەھيلىگ شەحنەگەزويىتر خالى بووگ. وختى مۇبايلەگەد شەحن بىكەك ئشارەگەد خالى بووين شەحن نېشان بېيەى.
- 2- بەسان مۇبايلەگە، ھەر وەختىگ تىواى مۇبايلەگەد وھكار نەوەى يا كەسيگ ئەراد تەلېفۇن نەكەيگ ؛ مۇبايلەگەد بووەس.
- 3- دانان مەقەيەتى كەر يا حمايەئەرا مۇبايل، دايم لەھويىرد بووگ حمايەئەرا مۇبايلەگەد دانەى ئەويىش وەوھكار ھاوردن دەزگاي پى ئاي ئەى لەبان سيمكارتەگەد ؛ وە جوورىگ كۆد يا رەمز سىرپىگ دانەى و وەكەس نەويىشى.
- 4- پاترى ئۇيىنال : دايم ئەو پاترىوھكار بار ك وەختى جھازگەد سەنيدەوھل خوديا بووە.
- 5- پاكەوكردن مۇبايل: ھەرچەن وەخت جارىگ جھازگەد پاكەو بىكەو رووژانەوەختى پېس بووگ وەپەر وويگ پاكى بىكەرەو.
- 6- كەفەر ئەرا مۇبايل : خاسترىن رى ئەرا مەقەيەتىكردن مۇبايلەگەد لەتەپ وتوووز و كەفتن و شكبان ئەوەسەك كەفەر ئەرا جھازگەد بىسىنى.
- 7- پاريزەر يا حمايەى سكرين؛ سكرين مۇبايلەگەد مەقەيەتى بىكە، ئەويىش وە دانان پاريزەر يىگ تا لە دىر جھازگەد خراو بووگ و وە رەينى بىمىنىگەى.
- 8- ئەلگىردن مۇبايل ؛ فەرەگىنگ ياموھمەمۇبايلەگەد لەشويىن ھشك بىنەيدەى وئەلىگىرىد، ھويچ وەختىگ جھازگەد لە شويىن نمدار داى نەنەى.

بايۇ تەكنۆلۇژى چەيگە و چەن روى دىرىگ؟

كول سوو

دوياخر وشەگە فراوانەو بووەو جوورىگ بەرھەمھوردن چەنەھا ماددە بىگىرگەوومەو يارمەتى قەيرىگ لە گيانلەوومەدەيل زىنگ وە ئەزىمەيل، وەل دوياخر وشەگە تەنگەو كىرا وە شيوىگ جوورىگ لە تەكنۆلۇژىي تازە گىرگەوە لە جىباى پرووسەى بەرھەمھوردن كلاسىكى.

بايۇ تەكنۆلۇژى قىرمز: لە مەيدان پىزىشى (تېبى) وە كار تىەرەيىگ، ئەرا نەوونە ئەنتى بايۇتېك لە مەخلووقەيل زىنگە.

بايۇ تەكنۆلۇژى سەوز: لە مەيدان كشتوكال تىەرەيىگە كار.

بايۇ تەكنۆلۇژى چەرىگ: لە گشت مەيدانەيل وەرفراوانتەرەو تويەنستگە چەنەھا چىشت بارىگە ناو پىشەسازى كويەن وەك (قافەز و پلاستىك). ئى تەكنۆلۇژىيا لە مەيدان پىشەسازى وھكار تىەيگ، ئەرا نەوونە: وە كارھوردن دروسكرىياگ يا گيانلەوومەدە زىنگ ئەرا دروسكردن كەرەسەى كىمىياى ئەرا مەبەس بازىگانى لەوەر ئەوە ك وە شيوى پىشەسازى بارىيەگە بەرھەم و لەوانەيش: دروسكردن دەرمان و بەرھەمھوردن فېتامين و دروسكردن جوورە پلاستىكىگ.

بايۇ تەكنۆلۇژى كەو: ئى مەيدان بايۇ تەكنۆلۇژىيە ماملە وەل جەھان دەريايەيل و گيانلەوومەدەيل دەريايا كەيگ، ئى مەيدانە وەختىو ھيمان جى وەجىكردن خاسىگ نەيرىگ ك شايستەى باسكردن بووگ.

بايۇ تەكنۆلۇژى (biotechnology) بېكھاتگە لە بەياكردن ئەو زانىارى يا مەخلووماتە وەك بەسباسە سىستەم گيانلەوومەدەيل وە خاتر وەكارھوردن ئەو سىستەمەيلە يا بېكھاتەيلىان لە مەيدانەيل پىشەسازى، مەعناى ئەو سە پىشت وەگيانلەوومەدەيل بەسسىگ وە تايبەت وەختىگ لە كشتوكال و زانستى خوهراك و پىزىشى تىەرەيىگە كار. ناساندن يا تەعريف بايۇ تەكنۆلۇژى وە گشتى بېكھاتگە: لە ماملەكردن وەل دروسكرىياگ يا مەخلووقەيل زىنگا (دروسكرىياگ ھويىرد، گژوگيا، گياندار) لە بان ناست خانە و خوار خانە لە وەر خاتر وەديھوردن زياتر نەفودەرگرتن لە لىان لە روى پىشەسازى و كشتوكال و ئابوورىيەو.

ئى قسە گشت مەخلووقەيل زىنگ گىرگەوە تەنيا ئادەمىزاد لەلى بىرازىيەگ، چويىنكە ئادەمىزاد خودى قانچامەنە نەك قانچاز لەلىكرىياگ. ئمجا تەوەر يا مەجود سەرەكى ئى تەكنۆلۇژىيا بېكھاتگە لە بەحس نەخشەى جىنەيل دروسكرىياگ يا مەخلووق و چويىنەتى و تەكنىك جىوازكردن جىنەيل لە مەخلووقىگە وە ئەرا مەخلووقىگ تر، ئەويىش وەو مەبەسە ھەرچى كەم و كورىيە چارەسەر بىكرىيەگ. وشەى بايۇ تەكنۆلۇژى يەكەمجار لە سال (1919) لە لاينە (كارل ئىركى) ئابوورىناس كشتوكال ھەنگارىياو ھاوريا كار، وە مەعناى گشت ئەو لانەيل كار يا شوونەيل كارە ك بوونە ماپەى بەرھەم، ئمجا

خوهنه‌واره‌یل خوهشه‌وویس

گشتمان زانیمن ک ناده‌میزاد له لایگه‌و پیکهاتگه له بریگ چشت ماددی جوور سوقان و گووشت و خوین و دهمار و له لایگ تریشه‌و پیکهاتگه له بریگ چشت معنه‌وی جوور ئه‌قل و هه‌ست و سووز و چشته‌یل تره‌ک. ناده‌میزاد راسه‌قینه‌یش بایه‌سه یه‌ک هاوسه‌نگیگ بکه‌یگ له ناوونی هیژ و توانایه‌یل ماددی و معنه‌وی خوهی، وه شیوگ ک بتویه‌نیگ ئه‌رک و کار وبار رووژانه‌ی خوهی و مال و خیزان خوهی بووه‌یگه ریه‌و تا بره‌سیگه کنار ئه‌مان له ئی دهریای ژیان پر له شه‌پۆل یا مه‌وجه‌یل جووراو‌جووره، چوینکه ههر شیوایشیو یا ههر خه‌له‌لیگ بکه‌فیگه هه‌لس وک‌هفت و ره‌فتار ناده‌میزاد یا ئه‌گه‌ر لایه‌نیگ له لایه‌نه‌گان ژیانی زالویه مل لایه‌نیگ تر هاوسه‌نگیه‌گه‌ی شیویه‌یگ و دهرنجامه‌گه‌یش په‌شیمانی ها وه شوونیه‌و .. وه هه‌مان شیوه گشتمان زانیمن ک ئه‌دهب داین منالیش ئه‌رک پیرووزیگه و بنه‌ما و بنه‌رت فره خاسیگه ئه‌را دروسکردن نه‌وی خاسیگ ئه‌را ئاینده‌ی خود تاکه‌که‌س و له هه‌مان وه‌خت ئه‌و کوومه‌لگایشه ک له‌تی ژیه‌یگ، له‌ی مه‌یدانه پیشینه‌یل خوه‌مان یه‌ک په‌ندیگ ئویشن ک فره جه‌خت که‌یگه بان ئه‌ده‌بداین منال ک ئویشیگ : ئه‌دهب له منال ئه‌زیزتره.. وه‌لی تا چ راده‌یگ ئی په‌نده ری ده‌یگه پیمان (ئه‌دهب) منال بیه‌یمن و وه چ جووریگ ئی هه‌قه وه‌کار باریمن .. به‌لی ئه‌زیزه‌یل به‌عززی که‌س له راده‌وده‌ر ئی هه‌قه وه‌کار تیه‌رن و ریگه دهنه خوه‌یان جووریگ له دلره‌قی وه‌کار بارن ک هه‌میشه په‌شیمانی و مالویرانی هاوه شوونیه چ ئه‌را خوه‌یان و چ ئه‌را خیزان و ده‌وروه‌ر خوه‌یان.. بیلا فره له‌سه‌ر ئی باوته نه‌چیمن و ئی وه‌سه‌ره‌اته وه‌ک نموونه‌یگ بجه‌یمنه وهرچه و ئیوه‌ی خوه‌نه‌وار خوهشه‌وویس تا زیاتر له مه‌به‌س باوته بره‌سینه‌وه: رووژی له رووژان چهن منالیگ له ناو مال خوه‌یان وازی کردیان وه یه‌ی جار وه نه‌زانسته جامه‌ک یه‌کی له چه‌نجه‌ره‌گان ماله‌گه شکانن، وه‌ختی باوگیان دهنگ شکیان جامه‌که‌گه ژنه‌فت فره تویره بوی و وه ده‌وده‌وان هات و خوریه لیان وت : کامیندان جامه‌که‌گه شکانین؟ راسی بویشه پیم خاسترانه .. په‌کیگیان تا خوه‌ی له سزا قورتار بکه‌یگ کرده جوواو و وت : وه‌لا باوه برا بوچه‌که‌له‌گه‌مان نه‌زانست جامه‌که‌گه شکان. ئی پیاوه فره سوخت بوی و خوه‌ی نه‌گرد و نه‌مییه تیلا‌یگ وه‌هیتاه‌هیت دا له بان به‌دهن نازک ئی منال به‌سه‌زوانه و ئه‌ویش ههر خه‌ریک گیرستن بوی و له باوگی لالکیاده‌وه و خوه‌ی کردیاده قوربانی تا واز له‌لی باریگ و وه ده‌سه‌یل شل و نه‌رمی نوای ئی تیلا‌ی قه‌ویه گردیاد تا نه‌یه‌یگ له به‌دهنی، تا چهن وه‌ختیگ وه‌بی چوی باوگ شه‌که‌ت بوی و واز له‌لی هاورد و ئی منال به‌دیه‌ختیشه په‌کراس چوی له توو جیه‌گه‌ی خوه‌ی وه دم گیرستنه‌و سه‌ر وه بی شام نا و تا شه‌وه‌کی دهنگ ودونگی نه‌وی ... شه‌وه‌کی وه‌ختی دایگی چوی له خه‌و هه‌لسنیگه‌ی ئه‌را قه‌والتی کردن و جاجمه‌گه‌ی بانی لاورد، خودا بکه‌م که‌س نه‌وینی، نوورست هه‌ردوگ ده‌س نازک و نازنینی که‌وه‌و بوینه و وه په‌کجار ده‌س کرده هاوار وچری هه‌ی پیاو بره‌س بزان چه وه‌سه‌ر کوره‌گه هاتگه؟ پیاویش وه هه‌له‌داوان خوه‌ی ره‌سانه لای کوره‌گه و یه‌کسه‌ر وت : به‌و بیلا بووه‌یمنه‌ی ئه‌را لای دکتۆر من فره رخم ئه‌رای چووگ ...

ره‌ساننه‌ی لای دکتۆر و ئه‌ویش داوا له‌لیان کرد باس وه‌سه‌ره‌اته‌گه وه ته‌واوته‌ی ئه‌رای بکه‌ن و پیاوه‌گه‌یش کوت ومت گشتی نا ده‌سی، دکتۆریش دو‌یای معایه‌نه کردنی وت : ئه‌و تیلا ک وه‌بی دایده‌سه کوره‌گه‌د بسمار ژهنگن وه قه‌یه‌و بویه و ده‌سه‌یل ئی منال به‌سه‌زوانه ژه‌راوی یا ته‌سه‌موم کردنه و بایه‌سه تا زویه ئی کاغه‌زه ئه‌رام ئمزا بکه‌ید تا هه‌ردوگ ده‌سی بوورم تا ژه‌ره‌گه نه‌ره‌سیه‌سه ئه‌و باقی له‌شی وبکوشیگه‌ی ... پیاویش ده‌سپاچه بوی نه‌زانست چه بکه‌یگ ، وه‌لی له ئاخه‌ره ناچار بوی ئمزا‌ی کاغه‌زه‌گه کرد و منال بیچاره بریا ناو ئوتاغ عه‌مه‌لیات، دو‌یای چهن وه‌ختیگ له ئوتاغ عه‌مه‌لیات دهری کردن و وه‌ختی که‌مه که‌مه هاته‌و هووش خوه‌ی و نوورست هه‌ردوگ ده‌سی بریانه ده‌س کرده گیرستن و، سویتگ سویتگ عه‌سر چه‌وه‌یلی وه‌بان گونای گولرهنگیه‌و واری، و نوورسته باوگی وه‌گشت بیتاوانی یا به‌رائه‌تیگه‌و وت: باوه بوومه قوربان‌د ، باوه بوومه نه‌زرد ، جاریگ تر قه‌ت جامه‌ک نیه‌شکنم و دی ههر نه له مال و نه له ده‌یشت وازی نیه‌که‌م به‌س توخودا ده‌سه‌گانم باره‌و و بجه‌ریانه شوون خوه‌یان!!!! باوگیش ئی ته‌کان یا سه‌دمه ته‌حه‌مول نه‌کرد وه‌ویچ ریگه‌یگ له وه‌رده‌می نه‌وی تا ئی غه‌لمت که‌ورا راسه‌و بکه‌یگ ، که‌می مق برده دل و ئه‌را ئه‌وگ له ژان وژدان خوه‌ی خوه‌ی قورتار بکه‌یگ بریاردا بچووگه بان قات بانین خه‌سه‌خانه‌گه‌و له‌ورا خوه‌ی بجه‌یگه خواره‌وه خوه‌ی بکوشیگ!!!!

په‌شیمانی وه دهرد نیه‌خوه‌یگ!!

ماجد سویره‌مه‌بیری

په‌ریشانم په‌ریشانم و ئم که
دوچار دهرد په‌نه‌انم ، ولکه !
وه دهردم ناشنا کردی نه‌کردی
سته‌مگه‌ر فکر دهرمانم ، و ئم که !
و ئم که تا نه‌وه‌ییتا که‌س په‌ی وه دهردم
دو سی رووژی که مه‌مانم ، و ئم که !
نه‌گرت که‌س ده‌عه‌وتم خودم بیمه مه‌مان
وه‌کار خودم په‌شیمانم ، و ئم که !
جه‌مامه ئی سه‌رای سه‌رد و گه‌رمه
به‌ساو کیسه‌یی وه‌ناو شانم ، و ئم که !
نه‌ ساخت من وه‌فولاده نه وه سه‌نگ
هه‌فت هه‌یشت ده تیکه سوقانم ، و ئم که !
ته‌نم زانم نه‌سیب موور و ماره
نه موورم نه < سلیمانم > ، و ئم که !
وه کام که‌س نیه‌گه‌ردی چه‌رخ تا سه‌ر
نه دهرویشم نه‌سوئتانم ، و ئم که !
وه واوه‌یلای دل ههر شه‌و ره‌وانه
سرسک غم وه دامانم ، و ئم که !
خه‌رابم کرد خه‌رابات خه‌یانت
وه ده‌س چووډ عه‌قل و نیمانم ، و ئم که !
وه باده‌ی ته‌لخ جام زنده‌گانی
ده‌می مه‌ست و غه‌زه‌ل خوانم ، و ئم که !
وه سه‌حرای خیال چون قه‌ییس سانی
تو کردی ویل و وه‌یلانم ، و ئم که !
گوزه‌شت قه‌سل به‌هار و مه‌وسم باغ
وه فکر له‌رز زمسانم ، و ئم که !
له وه‌ترسم بکیشد کار وه هاوار
نه‌که‌ی که‌س گووش وه نه‌ققانم ، و ئم که !
و ئم که‌ید یا نیه‌که‌ید ره‌جمی وه حالم
ته‌نم کردی وه زندانم ، و ئم که !
وه ئه‌رواح شه‌ره‌ف سه‌وگه‌ند که دانم
مه‌نویل مه‌رگ وجدانم ، و ئم که !
شه‌ره‌ف کوشیاد و وجدان جوانه‌مه‌رگ بی
وه بی وجدانی جه‌یرانم ، و ئم که !
وه کام دوشمن بووم نه‌ی دووس شکایه‌ت ؟
که دووس بی قاتل گیانم ، و ئم که !
و ئم که ! ول که‌رت نیم سوپ له مه‌حشر
تو کردی خار دهورانم ، و ئم که !
تو کردی بی سه‌ر و سامان < شامی >
وه مه‌ولا خودم قه‌شه‌نگ زانم ، و ئم که !

و ئم که

شامی کرمانشاهی